

Høgskulen på Vestlandet

Masteroppgåve 30 studiepoeng

MASO590-0-2024-VÅR-FLOW assign

Predefinert informasjon

Startdato: 24-05-2024 09:00 CEST
Sluttdato: 07-06-2024 14:00 CEST
Eksamensform: Masteroppgave
Termin: 2024 VÅR
Vurderingsform: Norsk 6-trinns skala (A-F)
Flowkode: 203 MASO590 1 O 2024 VÅR
Intern sensor: (Anonymisert)

Deltaker

Kandidatnr.: 108

Informasjon fra deltaker

Antall ord *: 20018

Egenerklæring *:

Ja

**Jeg bekrefter at jeg har
registrert**

oppgavetittelen på

norsk og engelsk i

StudentWeb og vet at

denne vil stå på

vitnemålet mitt *:

Ja

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)
Gruppenummer: 4
**Andre medlemmer i
gruppen:** 101

Jeg godkjenner avtalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller of

Nei

MASTEROPPGAVE

«Det er jo barna det handler om»

- *En kvalitativ studie om sakkyndiges opplevelser av barns medvirkning*

«It's all about the children»

- *A qualitative study on independent experts' experiences of children's participation*

Andrea Kilen Myhren

Carmen Dale Rong

Master i Sosialvitenskap, studieretning barnevernsarbeid

Fakultet for helse- og sosialvitenskap/Institutt for velferds og deltaking

Veileder: Vibeke Samsonsen

07.06.24

Antall ord: 22 018

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Etter to år som masterstudenter ved Høgskulen på Vestlandet, sitter vi igjen med en opplevelse av å ha tilegnet oss lærdom som vi anser som svært verdifull og spennende. Masteroppgaven gav oss mulighet til å fordype oss i et tema som vi finner særlig interessant og høyst aktuelt i det barnevernsfaglige arbeidet. Studien omhandler sakkyndiges opplevelser av barns medvirkning. Til tross for at vår masteroppgave er et selvstendig og frittstående prosjekt, vil vi takke for muligheten til å knytte oss til det større forskningsprosjektet «[*Expert reports as basis for decisions in Norwegian child welfare services*](#)».

Uten utvalget av de åtte sakkyndige som ønsket å bidra med sine perspektiver, ville det ikke vært mulig å gjennomføre denne studien. Vi ønsker derfor å rette oppmerksomheten mot de sakkyndige som deltok i studien, og takke for deres deltakelse og engasjement.

Vi ønsker å takke vår veileder, Vibeke Samsonsen, for gode innspill, konstruktive tilbakemeldinger og verdifulle diskusjoner. Vibeke sin dedikasjon for prosjektet har vært motiverende og inspirerende for oss som studenter.

En særlig takk til våre kjære familier og venner for all støtte og oppmuntrende ord. Deres tro på oss har både vært motiverende og gitt oss en drivkraft til å gjennomføre prosjektet.

Til slutt vil vi takke hverandre for et godt samarbeid. Sammen har vi håndtert utfordringer og støttet hverandre, noe som har vært avgjørende for prosjektets resultat.

Bergen, juni 2024

Andrea Kilen Myhren og Carmen Dale Rong

Sammendrag

Sakkyndige eksperter blir hyppig brukt i det norske barnevernet for å bidra til at beslutninger som fattes baserer seg på nøytrale og faglige vurderinger. Til tross for at denne ordningen har eksistert i lang tid, foreligger det lite forskning på bruken av sakkyndige på barnevernsfeltet.

Denne studien har hatt som formål å bidra til å utvikle et bredere kunnskapsgrunnlag av sakkyndige eksperters arbeid i barnevernet, med et fokus på barns medvirkning.

Problemstillingen for studien er: «*Hva er sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen?*».

Masteroppgaven er en kvalitativ studie og baserer seg på et datamateriale fra åtte semistrukturerte intervjuer av sakkyndige eksperter, fra ulike deler av Norge. Gjennom en refleksiv tematisk analyse av datamaterialet, identifiserte vi tre hovedtemaer: “imøtekomme barnets individuelle behov”, “barnet som deltakende aktør” og “rammer for det sakkyndige arbeidet”. Det teoretiske rammeverket inkluderer teorier knyttet til barns medvirkning, relasjon, anerkjennelse, barnesyn og paternalisme.

Studiens funn synliggjorde at de sakkyndige er gjennomgående opptatt av å vektlegge barns stemme, men at de hadde ulike opplevelser av hva det innebærer å la barn medvirke. Enkelte fremhevet relasjon som avgjørende for å skape rom for gode medvirkningsprosesser hos barn, mens andre syntes å ha en mer tilbakeholden tilnærming til relasjonsbygging. Funnene indikerte også at de sakkyndige opplever at et for stort fokus på barns medvirkning kan medføre utfordringer ved at barnet tildeles et for stort ansvar, fremfor å medvirke i sakkyndighetsprosessen. Dette fordrer at de sakkyndige foretar vurderinger knyttet til barnets alder, modenhet og individuelle behov, for å sikre at barn medvirker på en forsvarlig måte uten å ansvarliggjøres i prosessen. Studien avdekket flere utfordringer knyttet til mandatet sakkyndige styres av i arbeidet, og hvordan det kan synes å påvirke barns medvirkning.

Nøkkelord: *Barnevern, sakkyndig arbeid, barns medvirkning, semistrukturerte forskningsintervju.*

Abstract

Independent experts are frequently used in the Norwegian child welfare services to ensure that decisions are based on neutral and professional assessments. Although this arrangement has existed for a long time, there is limited research on the use of independent experts in the child welfare field. The purpose of this study was to contribute to developing a broader knowledge base of the work of independent experts in the child welfare services, with a focus on children's participation. The research question for this study is: «*What are independent expert's experiences of children's participation in the expert assessment process?*».

This master's thesis is a qualitative study based on data from eight semi-structured interviews with independent experts from various parts of Norway. Through a reflexive thematic analysis of the data, three main themes were identified: “meeting the child's individual needs”, “the child as an active participant”, and “frameworks for independent experts work”. The theoretical framework includes theories related to children's participation, relationships, recognition, views on children and paternalism.

The findings of this study revealed that independent experts are consistently interested in emphasizing the voice of the child, but they had different experiences of what it means to involve children. Some emphasized the relationship between children and independent experts as crucial for creating space for good participation for children, while others seemed to have a more reserved approach to building relationships. The findings also indicated that the independent experts experience that too much focus on children's participation can pose challenges by assigning too much responsibility to the child, rather than involving them in the expert assessment process. This requires that independent experts make assessments related to the child's age, maturity and individual needs to ensure that children participate in a responsible manner without being overly burdened in the process. The study uncovered several challenges related to the mandates that independent experts are governed by in their work, and how it can affect children's participation.

Keywords: *Child Welfare Services, independent expert work, children's participation, semi-structured research interview.*

Innholdsfortegnelse

Forord	II
Sammendrag	III
Abstract	IV
1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
1.3 Rettslig grunnlag	2
1.3.1 <i>Bruk av sakkyndige i barnevernssaker</i>	2
1.3.2 <i>Barns rett til medvirkning</i>	3
1.3.3 <i>Barnets beste</i>	4
1.4 Hva er sakkyndiges rolle i barnevernssaker?	4
1.5 Oppgavens struktur.....	6
2.0 Forskningsgjennomgang	7
2.1 <i>Bruk av sakkyndig i barnevernssaker</i>	7
2.2 <i>Forskning om barns medvirkning på barnevernsfeltet</i>	10
3.0 Teoretisk rammeverk	14
3.1 <i>Medvirkning</i>	14
3.1.1 <i>Roger Harts medvirkningsstige</i>	15
3.2 <i>Relasjon og anerkjennelse</i>	16
3.3 <i>Barnets beste og barnesyn</i>	18
3.3.1 <i>Paternalistisk barnesyn</i>	19
3.3.2 <i>Autonomi og empowerment</i>	20
4.0 Metodisk tilnærming	22
4.1 <i>Vitenskapsteoretisk ståsted</i>	22
4.1.1 <i>Sosialkonstruktivismen</i>	22
4.1.2 <i>Fenomenologi og hermeneutisk meningsfortolkning</i>	23
4.1.3 <i>Forforståelse</i>	24
4.2 <i>Kvalitativ forskningsmetode</i>	24
4.2.1 <i>Kvalitative forskningsintervju</i>	25
4.3 <i>Intervjuguide</i>	25
4.4 <i>Rekruttering og utvalg</i>	26
4.5 <i>Gjennomføring av intervju</i>	27
4.6 <i>Analyse</i>	28
4.6.1 <i>Analyseprosessen</i>	28
4.7 <i>Kvalitet i forskningen</i>	31
4.7.1 <i>Gyldighet</i>	31
4.7.2 <i>Pålitelighet</i>	31

4.7.3 Overførbarhet	32
4.8 Forskningssetiske hensyn	33
5.0 Presentasjon av funn.....	34
5.1 Imøtekomme barnets individuelle behov.....	35
5.1.1 Trygghet og kontaktskaping.....	35
5.1.2 Informasjon.....	36
5.2 Barnet som deltakende aktør.....	37
5.2.1 "Barnets stemme".....	38
5.2.2 Påvirkning fra andre.....	39
5.3 Rammer for det sakkyndige arbeidet.....	42
5.3.1 Medvirkning som lovpålagt rett	42
5.3.2 Kunnskapsgrunnlag	43
5.3.3 "Profesjonell distanse".....	43
6.0 Diskusjon.....	45
6.1. Relasjonens betydning for medvirkning i sakkyndighetsprosessen	45
6.1.1. Relasjonens kompleksitet.....	45
6.1.2. Paternalistisk påvirkning	48
6.2 Reell medvirkning?.....	49
6.2.1 Betydningsfulle aspekter for barns medvirkning i praksis	50
6.2.2 Skjæringspunkt mellom beskyttelse og myndiggjøring.....	51
6.3 Dilemma i sakkyndighetsrollen med å skape rom for barns medvirkning.....	53
6.3.1 Spenningsfeltet mellom mandatet og sakkyndige som nøytrale eksperter.....	54
6.3.2 Faglig gap.....	56
7.0 Oppsummering og avsluttende refleksjoner	58
7.1 Styrker og svakheter ved studien.....	59
7.2 Implikasjon for praksis og videre forskning.....	60
Litteraturliste	61
Vedlegg 1. Informasjonsskriv.....	70
Vedlegg 2. Intervjuguide	73
Vedlegg 3. Godkjenning av Sikt	75

Tabeller:

Tabell 1. Harts medvirkningsstige

Tabell 2. Presentasjon av funn

1.0 Innledning

Beslutninger som fattes i barnevernssaker, har betydelig innvirkning på barn og familiers livssituasjon. Fokus på kvalitetssikring av arbeidet som utføres er derfor avgjørende. For å styrke grunnlaget til beslutningene som tas, kan barnevernstjenesten, privat part, barneverns- og helsenemnda samt domstolene engasjere en sakkyndig for å utrede et saksforhold. En sakkyndig er en fagekspert som har til oppgave å gi sitt faglige perspektiv, og kan være nyttig for at beslutningene som fattes blir tilstrekkelig vurdert (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 4). Til tross for at sakkyndiges vurderinger tillegges stor vekt og har betydelig innflytelse på utfallet i barnevernssaker, foreligger det lite forskning på bruk av sakkyndige i det norske barnevernet (NOU 2023: 7, s. 251, 254). Ifølge Greve et al. (2023, s. 1045) synes det å være flere utfordringer ved bruk av sakkyndige i barnevernssaker.

Herunder blir blant annet måten sakkyndige organiserer arbeidet sitt på, samt deres metoder utfordret. I forlengelse av dette peker Greve et al. (2023, s. 1054) på at det er mangel på forskning som tar for seg foreldre og barns perspektiver i det sakkyndige arbeidet. Sett i sammenheng med det økende fokuset på barns medvirkning i barnevernsarbeidet, argumenterer Greve et al. (2023, s. 1054) for at dette bør gjenspeiles i fremtidig forskning på sakkyndige.

van Bijleveld et al. (2015, s. 133) viser til flere studier som skildrer at majoriteten av barn og unge opplever at de har begrensede muligheter til å delta i beslutninger som involverer dem. Utover dette rapporterer barn og unge at de ikke får tilstrekkelig informasjon om hva som skjer, hva de kan forvente eller hvilke endringer som vil forekomme (van Bijleveld et al., 2015, s. 133). Dette er forhold som også kommer til syne i Paulsen (2016, s. 9), som understreker at ungdommer i Norge formidler at de får for lite informasjon og er lite involvert i beslutninger som fattes vedrørende dem. Alexander proff et al. (2018, s. 64) peker på at barn rundt omkring i Norge formidler at det er utfordrende å forstå begrepet medvirkning, og at fagfolk svarer forskjellig på hva de legger i begrepet. Slik litteraturen fremstår kan det synes at brukermedvirkning er et komplekst fenomen. Det viser seg også å være begrenset med forskning som undersøker barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Vi ønsker derfor å danne et bredere kunnskapsgrunnlag om hvordan sakkyndige eksperter forholder seg til barns medvirkning, både i deres utredning og i rapporter.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Valg av tema for studien har bakgrunn i at vi ble kjent med det større forskningsprosjektet «[*Expert reports as basis for decisions in Norwegian child welfare services*](#)» gjennom en forelesning. Forskningsprosjektet peker på et behov for økt kunnskap om sakkyndiges arbeid innen barnevernsfeltet. Dette gjorde at vi ønsket å utforske temaet grundigere, med et søkelys på barns medvirkning. Til tross for at vår studie knytter seg til prosjektets tematikk, er dette en frittstående studie som baserer seg på selvstendige intervjuer med sakkyndige. Som studenter fikk vi veiledning på denne masteroppgaven fra et av medlemmene i det større forskningsprosjektet.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Med hensyn til vår redegjørelse av behovet for forskning, som undersøker barns medvirkning i det sakkyndige arbeidet, søker vår studie å besvare problemstillingen:

Hva er sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen?

For å tydeliggjøre hva vår studie søker å belyse, utarbeidet vi to forskningsspørsmål:

- 1. Hvordan arbeider sakkyndige med å skape rom for barns medvirkning?*
- 2. Hvilke utfordringer og muligheter erfarer sakkyndige som fremtredende for barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen?*

1.3 Rettslig grunnlag

Vi vil videre presentere og redegjøre for det rettslige grunnlaget, som omfatter sakkyndiges arbeid i barnevernssaker og barns medvirkning. Dette inkluderer blant annet barnevernsloven, Barnekonvensjonen og ulike forskrifter. Lovverket som presenteres er særlig aktuelt for å kunne forstå det sakkyndige arbeidet og barns rett til å medvirke.

1.3.1 Bruk av sakkyndige i barnevernssaker

I enkelte tilfeller har barnevernstjenesten behov for ekstern bistand for å gjennomføre komplekse undersøkelsessaker. Dette kan blant annet gjelde saker som tar for seg vurderinger av barns behov, foreldres omsorgskompetanse eller samspillet mellom barn og foreldre. Ved

slike anledninger ser barnevernstjenesten det ofte som nødvendig å ta i bruk eksterne sakkyndige (Bunkholdt & Kvaran, 2023, s. 119). Det følger av barnevernsloven (2021, § 2-2 fjerde ledd) at «Barnevernstjenesten kan engasjere sakkyndige til å bistå i undersøkelsen». Prop. 133 L (2020-2021, s. 398) understreker at barnevernstjenesten skal foreta vurderinger om hva som er formålet med den sakkyndige utredningen. Ytterligere fremheves det at barnevernstjenesten bestemmer rammer for det sakkyndige arbeidet ved å formulere et mandat til den sakkyndige. Nærmere regler for bruk av sakkyndige kommer frem av barnevernsloven (2021, §§ 12-7 og 12-8), hvor det poengteres at sakkyndige skal utarbeide en rapport om utredningen som skal vurderes av en barnesakkyndig kommisjon.

Barneverns- og helsenemnda er et uavhengig avgjørelsesorgan som avgjør saker om tvang etter barnevernsloven (barnevernsloven, 2021, § 14-1). Dette kan blant annet innebære avgjørelser knyttet til beslutninger om omsorgsovertakelser. I saksforberedelser for barneverns- og helsenemnda skal nemndsleder blant annet vurdere om det er behov for ytterligere bevisføring, deriblant bruk av sakkyndige utredninger jf. barnevernsloven (2021, § 14-11 bokstav e). I slike tilfeller er det nemnda som utformer sakkyndiges mandat og rammer for det sakkyndige arbeidet (Prop. 133L (2020-2021), s. 399).

Barnesakkyndig kommisjon (BSK) har etter barnevernsloven (2021, § 12-8 første ledd) som oppgave å kvalitetsvurdere sakkyndige rapporter i barnevernssaker. Lovbestemmelsen poengterer at BSK skal vurdere sakkyndigrapporter som er oppgitt av barneverntjenesten, privat part, barneverns- og helsenemnda eller domstolen jf. barnevernsloven (2021, § 12-8 annet ledd). Kommisjonen har til hensikt å vurdere om sakkyndiges faglige vurderinger og konklusjoner er i samsvar med det faktum som sakkyndige har lagt til grunn i rapporten. Ytterligere skal kommisjonen vurdere om mandatet er besvart (Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon, 2022, § 3).

1.3.2 Barns rett til medvirkning

Barns rett til å medvirke er et overordnet mål i barnevernsfaglig arbeid, og er nedfelt i både nasjonal og internasjonal lovgivning (Barnekonvensjonen, 1989, artikkel 12; barnevernsloven, 2021, § 1-4; Grunnloven, 1814, § 104). Målsettingen innebærer at barn har rett til å bli hørt og fritt gi uttrykk for sine meninger. Videre fremheves det at barn har rett til

å få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og at deres meninger skal vektlegges i samsvar med deres alder og modenhet (barnevernsloven, 2021, § 1-4; Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2023, § 3 annet ledd). Juridisk, faglig og moralsk sett vil det derfor være viktig at barn gis mulighet til å uttrykke seg samt bli hørt, da dette er en vesentlig del av barns rettssikkerhet (Djup & Pettersen, 2022, s. 110).

1.3.3 Barnets beste

I likhet med barnets rett til å medvirke, er prinsippet om barnets beste et overordnet hensyn i det norske barnevernet. Barnets beste er nedfelt i både barnevernsloven (2021, § 1-3) og Barnekonvensjonen (1989, artikkel 3). Prinsippet omhandler at alle handlinger og avgjørelser som berører barn skal ta hensyn til barnets beste. Lovbestemmelsen tydeliggjør at barnets beste må basere seg på konkrete vurderinger. Likevel fremheves barnets meninger som et sentralt element i vurderingen av hva som er barnets beste (barnevernsloven, 2021, § 1-3).

I lys av det rettslige grunnlaget kan vi forstå det slik at sakkyndige har som oppgave å fremme barns rettssikkerhet, samt bidra til at prinsippet om barnets beste hensyntas i alle deler av sakkyndighetsprosessen (Djup & Pettersen, 2022, s. 103). Videre vil vi gi en nærmere beskrivelse av sakkyndiges rolle i barnevernssaker.

1.4 Hva er sakkyndiges rolle i barnevernssaker?

Barne-, ungdoms- og familiedirektorater utarbeidet i 2022 en veileder som tar for seg sakkyndige sitt arbeid i saker etter barnevernsloven. For å gi en bredere forståelse av hva bruken av en sakkyndig innebærer, vil vi med utgangspunkt i veilederen gjøre rede for hva sakkyndige sin rolle i barnevernssaker er. Veilederen fremhever at sakkyndige hovedsakelig er psykologer med klinisk erfaring fra arbeid med barn. For å arbeide med barnefaglig sakkyndighetsarbeid, stilles det krav til at sakkyndige gjennomfører et toårig utdanningsprogram (Barne-, ungdoms- og familiedirektorater, 2022, s. 9-10).

Veilederen viser til at sakkyndige i barnevernssaker regelmessig benyttes av ulike instanser for å vurdere barns fungering, omsorgsbehov og utviklingsnivå. I likhet med dette kan det også være aktuelt å benytte seg av en sakkyndig for å vurdere ulike forhold hos foreldre, som

kan påvirke deres omsorgsevne (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 6).

Sakkyndige kan i tillegg til dette ha som oppdrag å vurdere spørsmål knyttet til samvær og tilbakeføring av barn, samt vurdere effekten av hjelpetiltak og omsorgsovertakelse (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 7).

Mandatet sakkyndige blir tildelt av oppdragsgiver er ifølge veilederen (Barne-, ungdoms- og familiedirektorater, 2022, s. 21) en viktig retningslinje for arbeidet som utføres, ettersom det definerer rammen for hva den sakkyndige skal vurdere og premisser for arbeidsprosessen. Veilederen understreker ytterligere at den sakkyndige skal gjøre en objektiv og faglig vurdering av spørsmålene som mandatet reiser (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 12). Dersom den sakkyndige basert på faglige vurderinger ikke finner mandatet tilfredsstillende, skal vedkommende informere oppdragsgiver om dette, og drøfte mulige endringer om det er aktuelt (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 22).

Omfanget av utredningen avhenger av mandatet, og den sakkyndige skal kun utrede de forholdene som står beskrevet i mandatet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 23). Veilederen trekker frem at den direkte kontakten og samtalen med barnet er sentralt i den sakkyndige utredningen. I samtale med barnet kan den sakkyndige danne seg en forståelse av barnets utvikling og behov, samt hvordan barnet har det. I noen tilfeller kan den sakkyndige bli bedt om å høre barnet på vegne av oppdragsgiver, for å sikre at barnets rett til medvirkning ivaretas. Den sakkyndige skal i slike tilfeller gi barnet informasjon om formålet med samtalen, og sikre at barnet er kjent med sine rettigheter til å ikke snakke med den sakkyndige, dersom barnet ikke ønsker det (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 25-26). I tillegg til å gjennomføre samtaler med barn, inngår også observasjoner av samspillet og relasjonen mellom foreldre og barn, som sentralt i utredningen (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 27).

Etter gjennomført utredning skal den sakkyndige skrive en rapport som skildrer den sakkyndiges vurderinger av sakens forhold. Rapporten skal besvare alle punkter i mandatet, og dersom punkter i mandatet ikke besvares skal dette begrunnes (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 34, 38). Den ferdige rapporten sendes til oppdragsgiver og BSK. Rapporten skal vurderes av BSK innen 12 dager etter at den er mottatt, før den legges til

grunn for vedtak om tiltak etter barnevernsloven (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 40).

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i syv kapitler. I kapittel 1 har vi gjort rede for bakgrunnen for valg av tema og studiens problemstilling samt forskningsspørsmål. Kapitlet presenterte ytterligere det rettslige grunnlaget, som er aktuelt for det sakkyndige arbeidet og barns medvirkning. Sakkyndiges rolle i barnevernssaker ble også presentert i dette kapitlet. I kapittel 2 presenteres tidligere forskning som er relevant for studiens tema. Forskningen er i all hovedsak norsk, men noe internasjonal forskning blir også lagt frem. Kapittel 3 omhandler studiens teoretiske rammeverk. Videre i kapittel 4 redegjør vi for studiens metodiske tilnærming. Dette omfatter blant annet vårt vitenskapsteoretiske ståsted, studiens forskningsdesign, analyse av datamaterialet, kvaliteten i forskningen og hvilke forskningsetiske hensyn som er tatt i betraktning. I kapittel 5 presenteres studiens funn, som videre i kapittel 6 drøftes i lys av teori og tidligere forskning. I kapittel 7 oppsummeres studiens hovedfunn, og det legges frem implikasjoner for videre forskning og praksis.

2.0 Forskningsgjennomgang

I det følgende kapittelet vil tidligere nasjonal og internasjonal forskning bli presentert. I vårt søk fant vi begrenset med forskning som eksplisitt tar for seg temaet “sakkyndiges syn på barns medvirkning”. Vi vil av den grunn legge frem forskning som belyser barns medvirkning på barnevernsfeltet samt forskning om sakkyndighetsarbeid. Dette er gjort i et forsøk på å tilegne oss et kunnskapsgrunnlag om begge områdene, som vi kan dra nytte av i oppgavens senere diskusjon.

For å søke etter relevant forskning og litteratur gjennomførte vi litteratursøk i databasene Academic Search Elite, Idunn og Oria. Søket begrenset seg til å kun inkludere forskning fra de siste 20 årene. Vi valgte videre å kun inkludere forskning som var publisert i fagfellevurderte tidsskrifter for å sikre kvaliteten på litteraturen vi fant. Et utvalg av søkeord vi benyttet oss av var: *sakkyndig psykolog, sakkyndige rapporter i barnevernet, barnevern, sakkyndig, barns medvirkning, sakkyndig vurdering, independent experts, child protective services, cps, child welfare services*. For å avgrense og spisse søkene våre kombinerte vi søkeordene sammen med AND/OR.

Selv om vi søkte etter nasjonal og internasjonal forskning, valgte vi å særlig vektlegge norske studier grunnet den norske barnevernskonteksten sakkyndige arbeider innenfor. Et flertall av artiklene som presenteres, ble funnet i forskningsgjennomgangen og litteraturlisten til artikler som vi fant gjennom litteratursøket vårt. Vi vil innlede hvert underkapittel med å presentere metastudier, da dette kan bidra til å gi en overordnet forståelse av forskning på temaene, før vi går videre til enkeltstudier.

2.1 Bruk av sakkyndig i barnevernssaker

Forskningen som legges frem her tar for seg sakkyndiges rolle i barnevernssaker, og peker på fordeler og utfordringer ved bruk av dem. Studiene tar for seg det strukturelle arbeidet og ser på mandatet som sakkyndige får fra oppdragsgiver, samt innholdet og kvaliteten i de sakkyndige rapportene. De fem artiklene som presenteres er fra 2017 til 2024, og beskriver en sakkyndig praksis slik den er per dags dato.

I en metastudie av Greve, Jørgensen, Christiansen, Samsonsens og Braarud (2023) ble 43 artikler som tar for seg uavhengige eksperter i omsorgsovertakelser gjennomgått. Formålet med studien var å avdekke utfordringer og fordeler ved bruk av sakkyndige. Utfordringer inkluderte et faglig gap mellom ekspertene og de som bruker ekspertrapportene, metodologiske mangler i de sakkyndiges arbeid med barnevernssaker, samt at de sakkyndige mangler viktig kontekstuell informasjon om familien og deres bakgrunn. Studien avdekker at ekspertenes teoretiske perspektiver kan begrense deres evne til å helhetlig vurdere saker (Greve et al., 2023, s. 1049-1051). Greve et al. (2023, s. 1051-1053) fant også fordeler ved bruk av sakkyndige, ved at de bidrar med spesialisert kunnskap og ferdigheter som styrker det tverrprofesjonelle samarbeidet i barnevernssaker, samt bidrar til en mer helhetlig vurdering. Bruk av eksperter kunne imidlertid forlenge omsorgsprosessen. Greve et al. (2023, s. 1054) legger frem anbefalinger for videre forskning på feltet, og viser til et behov for forskning på barns deltakelse i det sakkyndige arbeidet, grunnet den økende vektleggingen av barns deltakelse innenfor barnevernsarbeid.

En senere studie gjennomført av Greve, Christiansen og Jørgensen (2024) bidrar i diskusjonen om rollen samt funksjonen til sakkyndige i barnevernet. Greve et al. (2024, s. 102) gjennomførte seks fokusgruppeintervju med ansatte i barnevernstjenester i Norge, med formål om å fremme forståelsen av hvordan sakkyndige benyttes i barnevernstjenester. Studiens hovedfunn indikerer at barnevernsarbeidere benytter seg av sakkyndige av ulike grunner. Samtidig synliggjør funnene at bidragene fra de sakkyndige i stor grad oppleves som verdifulle for barnevernsarbeidere (Greve et al., 2024, s. 108). Analysen peker på at sakkyndige i hovedsak fungerer som en verdsatt bidragsyter til barnevernstjenestens vurderinger, ved at de tilfører spesifikk kunnskap og gir et nytt perspektiv. Videre kom det frem av analysen at nemnda og domstolene har en oppfatning av sakkyndige som upartiske. I tillegg opplever nemnda og domstolene at sakkyndige tilfører troverdig vitenskapelig kunnskap, til tross for at barnevernsansatte i mange tilfeller gjør det samme arbeidet (Greve et al. 2024, s. 109). Basert på funnene fremstår det ifølge Greve et al. (2024, s. 109) som nødvendig å avklare den sakkyndiges rolle i omsorgsvurderinger. Forskerne argumenterer for å skille mellom to funksjoner for sakkyndige innen barnevernsarbeidet: som samarbeidspartnere for barnevernstjenesten eller som oppnevnt av nemnda og domstolene. Praksisen i Norge fremstår som en blanding av disse funksjonene, noe som kan føre til utfordrende konsekvenser (Greve et al., 2024, s. 109).

Som en del av et oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet har Augusti, Bernt og Melinder (2017) i sin studie evaluert kvaliteten i sakkyndigrapporter, bemerkninger fra BSK og hvordan disse anvendes i avgjørelsesorganene. Analysen hadde som hensikt å synliggjøre sakkyndigrapportene sin kvalitet og grad av konsistens, samt forutsigbarheten i BSKs vurderinger (Augusti et al., 2017, s. 268). Funnene tyder på at kvaliteten til sakkyndigrapporene anses å være god, men det poengteres at antallet bemerkninger har økt over tid (Augusti et al., 2017, s. 288). Det synes videre at både nemnder og domstoler inkluderer BSKs tilbakemeldinger i vurderinger som tas. Studiens hovedfunn indikerer dermed at behandlinger i BSK bidrar til økt kvalitet i beslutningsprosesser som avgjørelsesorganene fatter (Augusti et al., 2017, s. 286).

I likhet har Melinder, Koch og Bernt (2021) i sin studie undersøkt og analysert 201 sakkyndige mandater fra barnevernstjenesten. Et av studiens funn synliggjør behovet for tydeligere retningslinjer knyttet til formulering av mandatene til sakkyndige. Dette ses i sammenheng med mandater som mangler referanser til aktuelle lovhjemler og vurderingstema. Studien viser av den grunn til hvordan mandater som inkluderer de sistnevnte forholdene, i større grad kan bidra til å veilede sakkyndige i deres arbeid, da det retter fokuset mot det som er relevant i saken (Melinder et al., 2021, s. 70). I forbindelse med spørsmål knyttet til barns fungering og behov, var flertallet av mandatene formulert som åpne. Artikkelen problematiserer at kun et begrenset antall mandater fikk presisert tema for undersøkelsen knyttet til vurderinger av barna. Det blir imidlertid diskutert at åpne og generelle mandater kan være å foretrekke, ettersom det gir sakkyndige større fleksibilitet til å fokusere på det de anser som relevant og viktig i saken (Melinder et al., 2021, s. 71). Ytterligere fant Melinder et al. (2021, s. 75) at svært få sakkyndige ble bedt om å gjennomføre samtaler med barn. Likeså var det forholdsvis få instruksjoner knyttet til metodebruk i samtaler med barn (Melinder et al., 2021, s. 74). Studiens resultater gir oss et innblikk i ulike forhold praksisfeltet trenger veiledning på, og indikerer et behov for økt bruk av standardiserte mandater sammenlignet med dagens praksis (Melinder et al., 2021, 76).

Melinder, Jahren og Bernt (2023) retter i sin studie lys på hvordan sakkyndige psykologer arbeider med barnevernssaker. Studiens metode baserer seg på analyse av 1855 saker i BSK sitt register over sakkyndighetsarbeid, i tidsrommet 2018-2020 (Melinder et al., 2023, s. 182). Studien avdekker at det er risiko for at sakkyndige ikke gjennomfører samtaler med barn på

en tilstrekkelig eller nødvendig måte. Dette begrunnes i en relativt liten forekomst av bruk av strukturerte utredningsverktøy i sakene, til tross for at BSK sine retningslinjer tilsier at det skal benyttes i de tilfeller det anses som nødvendig. Melinder et al. (2023, s. 190) stiller spørsmål ved om barnets stemme blir hørt eller om deres mening blir trukket frem, i den grad det er forventet etter den økende utviklingen og fokuset på barns medvirkning. Studien viser at det er rom for økende bruk av strukturerte utredningsmetoder i sakkyndighetsarbeid for barnevernstjenesten, spesielt ved samtaler med barn (Melinder et al., 2023, s. 190).

2.2 Forskning om barns medvirkning på barnevernsfeltet

Forskningen som presenteres her tar utgangspunkt i barns medvirkning på barnevernsfeltet. Studiene omfatter ulike aspekter ved barns deltakelse, både på individ- og strukturnivå. De ni artiklene som presenteres er fra 2006 til 2021, og viser flere likheter ved sine funn, til tross for spennet i publiseringsår.

En metastudie av van Bijleveld, Dedding og Bunders-Aelens (2015) tar for seg faktorer og barrierer for tilrettelegging av barns medvirkning i barnevernet, fra både sosialarbeidere og barnas perspektiv. Analysen tok utgangspunkt i studier fra flere vestlige land, og litteratursøket ble gjennomført i perioden november 2011 til juni 2012 (van Bijleveld et al., 2015, s. 131). Studien fant at flere barn og unge opplever mangel på informasjon knyttet til saken og beslutningsprosessen, og opplever en begrenset eller ingen mulighet til å delta, samt at de ikke blir tillagt en sentral posisjon i beslutningstaking (van Bijleveld et al., 2015, s. 133). van Bijleveld et al. (2015, s. 136) trekker frem relasjonen mellom barn og kontaktpersoner som den viktigste faktoren for suksessfull deltakelse. Videre peker studiens funn på at barn opplever en god relasjon som viktig for at de kan uttrykke seg og føle at de blir tatt på alvor. Dette samsvarer med sosialarbeidere som nevner at relasjon er sentralt for å avgjøre hvordan barns meninger skal vektes (van Bijleveld et al., 2015, s. 136). Sosialarbeideres tidsbegrensninger og fokus på beskyttelse synes derimot å være forhold som kan hindre utviklingen av en relasjon. Studien konkluderer med at barnet bør bli sett på som en tjenestebroker som innehar kunnskap, fremfor et barn som trenger beskyttelse, og at dette burde vært tydeligere definert i lovgivningen (van Bijleveld et al., 2015, s. 137).

I likhet med dette tar doktorgradsavhandlingen til Tunestveit (2021) for seg muligheter og utfordringer ved barns deltakelse i barnevernet. For å samle inn data, ble det gjennomført forskningssirkler med ansatte fra barnevernstjenester og forskere på feltet (Tunestveit, 2021, sammendrag). Funnene viser at barnevernet innehar et rådende syn om at barn er i behov for beskyttelse, og at dette fremkommer som et hinder for deltakelse (Tunestveit, 2021, s. 68-69). Det trekkes også frem at barn og unge ønsker å få mer informasjon og i større grad involveres i avgjørelsene (Tunestveit, 2021, sammendrag). Tunestveit (2021, s. 69) argumenterer for at å muliggjøre reell deltakelse i barnevernet, må barnevernet se barnet som aktive aktører med evner til å delta. Dette fordrer at barnevernet erkjenner at reell deltakelse avhenger av trygge relasjoner. Det kreves derfor at det legges til rette for kontinuitet og relasjonsfremmende strukturer i barnevernet (Tunestveit, 2021, s. 69).

Gulbrandsen, Seim og Ulvik (2012) tar utgangspunkt i analyser fra interaksjoner og intervjuer fra aksjonsforskningsprosjektet «*Snakk med oss*»- *profesjonsutøvelse og barns deltakelse*, og legger frem fire ulike former for hvordan profesjonsutøvere i barnevernet kan delta i barnets meningsdannende prosesser. De legger frem at barn må forstå hva som skjer for å kunne danne seg en mening, og at dette innebærer mer enn å kun gi dem informasjon. Studien poengterer betydningen av å la barnet snakke fritt og støtte dem, samt at det gir barnet større rom for å delta og få sine synspunkter frem (Gulbrandsen et al., 2012, s. 68). Gulbrandsen et al. (2012, s. 71) viser og til hvordan kontaktpersoners gode intensjoner om å skåne barnet, kan bidra til at barnet ikke får være deltakende i meningsarbeidet.

I en senere artikkel analyserte Ulvik (2015) 55 samtaler mellom barn og barnevernsansatte fra det samme forskningsprosjektet «*Snakk med oss*»- *profesjonsutøvelse og barns deltakelse*. Prosjektet hadde som formål å undersøke barnevernsfeltets praksis, og styrke kompetansen for å fremme samt støtte barns medvirkning (Ulvik, 2015, s. 199). Ulvik (2015, s. 206) presiserer ytterligere at formålet med artikkelen var å synliggjøre alternativer og utfordringer i samtaler mellom barn og barnevernsarbeidere. Analysen indikerer at noen samtalepraksiser vurderes som mer verdifulle enn andre. I forlengelse av dette argumenterer Ulvik (2015, s. 205) for at utforskende samtaleformer, som ses i sammenheng med en normativ posisjon, viser seg som velegnet i samtaler med barn.

Hansen og Gerdts-Andresen (2023) undersøkte barns medvirkning, og betydningen av den når barneverns- og helsenemnda skal vurdere omsorgsovertakelser. Datainnsamlingen bestod av intervju med seks nemndsledere, hvor alle hadde erfaring fra saker etter barnevernsloven (Hansen & Gerdts-Andresen, 2023, s. 265). Studien fant at nemndslederens praktisering av medvirkning står i sammenheng med forståelsen av fenomenet, og i hvilken grad barn gis tilstrekkelig informasjon om saken (Hansen & Gerdts-Andresen, 2023, s. 267). I tråd med dette trekkes betydningen av barns alder og modenhet frem, samt viktigheten av at barn er i stand til å ta imot informasjon for å kunne uttale nyanserte ønsker og behov i egen sak (Hansen & Gerdts-Andresen, 2023, s. 269). I hvilken grad barnets mening vektes, henger sammen med de formelle kravene som stilles i utforming av vedtak (Hansen & Gerdts-Andresen, 2023, s. 272).

Skivenes og Strandbu (2006) sin artikkel tar for seg barns deltakelse i kommunikative prosesser, og setter søkelyset på konseptet om barneperspektiv og forståelsen av barns deltakelse. Artikkelen tar utgangspunkt i funn fra egen tidligere forskning om barn i barnevernssaker. Skivenes og Strandbu (2006, s. 14) presenterer konseptet av barneperspektiv i lys av tre ulike aspekter som må oppfylles for at barn skal bli tatt på alvor i samfunnet. Dette innebærer at barn må anerkjennes som juridiske subjekter av staten, at barn må motta anerkjennelse fra voksne, og at barnas levde realiteter og synspunkter respekteres. Artikkelen drøfter barrierer for samarbeid med barn, og trekker frem fire hoveddilemmaer, herunder språk og kommunikasjonsferdigheter, formidling av den virkelige betydningen av barns unike opplevelser, barns beskyttelse, og den voksnes rolle som barneoppdrager (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 17-21). Skivenes og Strandbu (2006, s. 22) trekker og frem fire prosedyrer for barns deltakelse: mulighet til å skape en mening, mulighet til å dele synspunkter, deres argumenter må tas seriøst og inkluderes, og begrunnes hvis ikke, samt at barn skal informeres når noe har blitt bestemt, uansett utfall.

Magnussen og Skivenes (2015) undersøker hvordan barn deltar i saker vedrørende omsorgsovertakelse i nemnda. Studiens datainnsamling baserte seg på analyser av 53 avgjørelser om omsorgsovertakelse i nemnda fra 2007 til 2013 (Magnussen & Skivenes, 2015, s. 705). Artikkelen fant at det kommer frem i kun en tredel av avgjørelsene at barns syn og mening har blitt presentert, samt tatt i betraktning i de skriftlige bestemmelsene (Magnussen & Skivenes, 2015, s. 718). Ekskluderingen av barns mening blir ikke begrunnet i

avgjørelsene, og studiens funn argumenterer for alder og modenhet som en viktig faktor, uten videre forklaring av nemnda. Magnussen og Skivenes (2015, s. 720) argumenterer for at beslutningstakerne overskrider sin autoritet ved å ekskludere barn uten begrunnelse. Videre trekker de frem at nemnda tar avgjørelser basert på beskrivelser og informasjon som er gitt av andre om barnet, fremfor barnets egen beskrivelse og kunnskap om sin situasjon, til tross for at barnet er hovedaktør i saken (Magnussen & Skivenes, 2015, s. 721).

Berrick, Dickens, Pösö og Skivenes (2015) har i sin studie analysert hvordan barnevernsarbeidere i England, Norge, Finland og USA involverer barn i beslutningstaking om ufrivillig omsorgsovertakelse. Analysen bygger på 772 barnevernsarbeidere sine responser på en vignett om forberedelser knyttet til beslutning om omsorgsovertakelse. Berrick et al. (2015, s. 132-136) undersøker barns deltakelse ved tre dimensjoner: informasjon gitt til barnet, informasjon hentet fra barnet og mulighetene for å vurdere deres perspektiver og interesser i saken. Resultatene viste at barnets alder er et viktig element, og det var fremtredende at de ansatte var mer tilbøyelige for å involvere eldre barn i de tre dimensjonene ved deltakelse, sammenlignet med yngre barn. Berrick et al. (2015, s. 138-139) trekker frem at det eksisterer et bredt mangfold i praksisen ved barns deltakelse og involvering i beslutningsarbeid. Videre fremhever studien det brede skjønnsrommet mange barnevernsansatte har i sitt arbeid. Studien konkluderer med at lokale fortolkninger av politiske retningslinjer kan føre til betydelige forskjeller i praksisen med barns deltakelse. Dette avhenger av hvordan man ser formålet med deltakelsen, de ulike dimensjonene av deltakelse, samt balansen mellom hensyn til barnets modenhet og behov for beskyttelse (Berrick et al., 2015, s. 138-139).

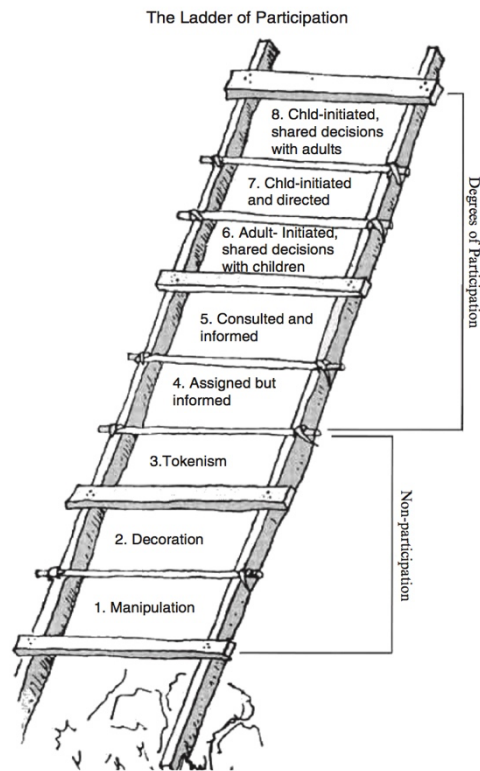
I en studie gjennomført av Paulsen (2016) ble barn og unges medvirkning i barnevernet undersøkt. Studien tok utgangspunkt i 45 intervjuer med ungdommer, og hadde som hensikt å fange opp ungdommers opplevelser av medvirkning i barnevernet (Paulsen, 2016, s. 7-8). Analysen fremhever at barns alder og antall møtepunkter med barnevernet har en stor påvirkning på barns grad av medvirkning. Studiens overordnet funn peker dessuten på relasjonen mellom barn og barnevernsansatte, som den største faktoren for å lykkes med å oppnå gode medvirkningsprosesser for barn (Paulsen, 2016, s. 13). I lys av dette trekker Paulsen (2016, s. 13) frem at relasjonen må basere seg på respekt og tillit, samt at barn må oppleve at deres utsagn blir lyttet til og tatt alvorlig.

3.0 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet skal vi presentere oppgavens teoretiske rammeverk. Vi har valgt å inkludere teori som vi finner relevant for å drøfte våre funn om sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Innledningsvis vil vi forklare medvirkning med utgangspunkt i Harts medvirkningsstige. Dette er gjort for å belyse ulike nivåer av barns medvirkning som sakkyndige kan operere med i sakkyndighetsprosessen. Videre gjøres det rede for relasjonens betydning, samt anerkjennelse som en nøkkelfaktor for å bygge relasjon, med utgangspunkt i Axel Honneths anerkjennelsesteori. Deretter presenteres barnesyn og prinsippet om “barnets beste” som grunnlag for å forklare hvordan sakkyndige arbeider med barn, og skaper rom for deres medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Til slutt gjøres det rede for ulike aspekter ved barnesynet, i lys av paternalisme, barns autonomi og empowerment, som skal bidra til å forklare hvordan sakkyndiges syn på barn kan påvirke barns medvirkning.

3.1 Medvirkning

Paulsen (2022, s. 49) peker på at det ikke er en ensidig forståelse av hva begrepet medvirkning betyr og innebærer. Dette kan føre til at enkeltpersoner har ulike tolkninger og perspektiver på hva medvirkning omfatter, som videre kan forårsake en manglende bevissthet på hva det er (Paulsen, 2022, s. 49). For å oppnå god tilretteleggelse av medvirkning, synes det ifølge Paulsen (2022, s. 16) å være et behov for økt kompetansegrunnlag om fenomenet, samt hvilken verdi det har for barn. I lys av medvirkningsbegrepet er det utviklet flere modeller som søker å forstå hva medvirkning innebærer, og hva som skal til for å skape gode medvirkningsprosesser. Vi vil i denne oppgaven ta utgangspunkt i Roger Harts (1992) modell «Ladder of Participation» da den ser på ulike nivåer av barns deltakelse. Modellen er utarbeidet som en innledende typologi for å forstå barns deltakelse i prosjekter (Hart, 1992, s. 9). Ved å ta i bruk Harts modell kan vi få en bredere forståelse av ulike nivåer sakkyndige kan operere med for å skape rom for barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen.

Figur 1. Roger Harts medvirkningsstige (Hart, 1992, s. 8).

3.1.1 Roger Harts medvirkningsstige

Harts (1992) stige består av åtte trinn som illustrerer ulike nivåer av medvirkning. Stigens tre nederste trinn symboliserer nivåer hvor medvirkning oppfattes som fraværende.

Dersom barn ikke har en forståelse av situasjonen eller hvordan voksne handler, vil de befinne seg på stigens **første** trinn kalt «*manipulation*». Et eksempel på slike tilfeller er at barn blir konsultert, men ikke får tilbakemeldinger. På stigens **andre** trinn, «*decoration*», deltar barn uten å ha en forståelse eller innflytelse. Barn blir dermed brukt for å styrke en sak på en indirekte måte. Det **tredje** trinnet, «*tokenism*», refererer til situasjoner hvor barn tilsynelatende gis anledning til å uttrykke seg, men har i liten eller ingen grad mulighet til å formulere egne meninger (Hart, 1992, s. 9). Medvirkning fremstår dermed som symbolsk på dette trinnet.

Det er ifølge Hart (1992, s. 8) først når barn befinner seg på et av de fem øverste trinnene de opplever reell medvirkning. På det **fjerde** trinnet, «*assigned but informed*», har barn en

meningsfull rolle hvor de er kjent med intensjonene og avgjørelsene knyttet til deres involvering av et prosjekt (Hart, 1992, s. 11). I de tilfeller hvor barn forstår prosessen og deres meninger blir tatt på alvor, vil de være på stigen **femte** trinn kalt «*consluted and informed*». Videre på stigen **sjette** trinn, «*adult initiated, shared decisions with children*», vil barn oppleve deltakelse i stor grad ettersom de her får delta i beslutningsprosessen (Hart, 1992, s. 12). På det **syvende** trinnet, «*child initiated and directed*», er det barn som styrer og initierer prosjektet. Her er ikke voksne deltakende, men opptrer som støttespillere ved å legge til rette for barns initiativ. På det **åttende** trinnet, «*child initiated, shared decisions with adults*», er det barn som initierer et prosjekt og deler deres beslutninger sammen med voksne (Hart, 1992, s. 14). Hart (1992, s. 11) presiserer at det ikke alltid anses som hensiktsmessig at barn opererer på de høyeste nivåene i stigen. Hvilket nivå av involvering og ansvar barn ønsker, varierer alt etter hva hvert enkelt barn foretrekker. Det er likevel av avgjørende betydning å legge til rette for at barn selv kan velge å delta på det høyeste nivået som passer for dem (Hart, 1992, s. 11).

Harts medvirkningsstige har hatt stor innflytelse i vurderingen av hvordan barn og unge involveres i beslutningstakinger. Det er likevel flere som stiller seg kritisk til stigen (McMellon & Tisdall, 2020, s. 160). Reddy og Ratna (2002, s. 29) kritiserer at stigen kan være misvisende ved at den er inndelt i sekvenser. Stigen kan dermed fremstå som hierarkisk, hvor et nivå kan føre til neste, noe som nødvendigvis ikke er virkeligheten (Reddy & Ratna, 2002, s. 29). Til tross for at det er flere som er kritisk til Harts medvirkningsstige, vurderer vi at modellen kan bidra til å gi en helhetlig forståelse for hvordan barn kan inkluderes i sakkyndighetsprosessen, og vi anser derfor teorien som nyttig for vår studie.

3.2 Relasjon og anerkjennelse

Relasjonen mellom profesjonelle og mottakere har ifølge Christiansen og Lorås (2024, s. 15) stor betydning for resultatet av arbeidet. En forutsetning for å sikre en god relasjon er at den profesjonelle strukturerer samtalen på en måte som gjør at deltakerne gis anledning til å uttrykke seg samt bli lyttet til. Relasjon ses derfor på som grunnleggende for å skape gode samtaleprosesser mellom de som deltar og den profesjonelle (Christiansen & Lorås, 2024, s. 15). Paulsen (2022, s. 81) fremhever at en god relasjon fører til at barn og unge føler seg trygge til å stille spørsmål og uttrykke sine meninger. Dersom individer har tidligere negative

erfaringer med profesjonelle hjelpere, kan det ha betydning for utviklingen av senere relasjoner (Christiansen & Lorås, 2024, s. 16).

Et perspektiv som er viktig å dra frem da vi ser på relasjonen mellom sakkyndige og barn som utredes, er at det oppstår en asymmetrisk relasjon (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 11). Stjernø (2013, s. 141) viser til at profesjonelle besitter kunnskap som brukerne ikke har, og at de profesjonelle har myndighet til å fatte beslutninger uten samtykke fra brukeren. Majoriteten av de som utredes av sakkyndige vil oppleve at de har manglende kontroll over utfallet av utredningen, samt beslutningene som videre tas. Det vil derfor være viktig at sakkyndige har refleksjoner knyttet til dette i utførelsen av deres arbeid (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 11). Bunkholdt og Kvaran (2023, s. 121) understreker at dersom profesjonsutøvere har en holdning om at barn vet mest om sitt liv, kan det redusere det asymmetriske forholdet mellom barnet og profesjonsutøveren, samtidig som det skaper forutsetninger for at relasjonen kan bli god.

I tråd med relasjon, anser vi anerkjennelse som sentralt å trekke frem i det teoretiske rammeverket. Anerkjennelse ses som kjernen i all kommunikasjon (Ruud, 2021, s. 24), og beskrives som en ideell gjensidig relasjon mellom subjekter, der hver part ser den andre som et likeverdig og selvstendig individ (Fraser, 2003, s. 10). En slik respekt overfor klientens kunnskap, innsikt og erfaring vektlegges i fagetiske prinsipper for nordiske psykologer (Norsk psykologforening, 2022). I lys av barns medvirkning fremstår anerkjennelse av barnet som en kompetent aktør, som en forutsetning for å praktisere reell medvirkning (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 129).

Ifølge Axel Honneth (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 120; Honneth, 2003b, s. 262) er mennesker avhengig av anerkjennelse fra andre for å utvikle seg og forme en identitet. Med utgangspunkt i dette perspektivet utviklet han en anerkjennelsesteori. Teorien baserer seg på tre grunnleggende former for anerkjennelse: kjærlighet, rettigheter og solidaritet. Honneth hevder at mennesket strever etter anerkjennelse i ulike sosiale fellesskap, eller anerkjennelsessfærer (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 120; Honneth, 2003a, s. 180). I den private sfæren utvikler barn og unge seg til autonome individer, ved å søke etter kjærlighet, omsorg og nærhet fra familie og venner (Honneth, 2003a, s. 139; Olsen et al., 2023, s. 101). Anerkjennelse i den rettslige sfæren innebærer å bli juridisk respektert som en selvstendig

statsborger i samfunnet, på lik linje som andre (Honneth, 2003a, s. 140; Olsen et al., 2023, s. 101). Den solidariske sfæren handler om at man opplever å bli verdsatt som en produktiv borger, som bidrar i samfunnet med sine egenskaper og ressurser (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 121; Honneth, 2003a, s. 141).

I kontrast til anerkjennelse er krenkelse, og det anses nødvendig å forstå hva krenkelse innebærer for å forstå anerkjennelse (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 122). Honneth beskriver at krenkelse i de ulike sfærene vil kunne svekke selvtilliten, selvrespekten og selvaktelsen hos mennesker, og få konsekvenser for deres selvforståelse (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 122; Honneth, 1992/2008, s. 140). Krenkelse og undertrykkelse av klient trekkes frem i etiske prinsipper for nordiske psykologer som noe man skal unngå, og at psykologer har et ansvar for at deres kunnskap skal anvendes på en måte som unngår krenkelser (Norsk psykologforening, 2022). Likevel er det mulighet for at krenkelse kan oppstå på den rettslige og solidariske sfæren, i kontakten mellom sakkyndig og barn i oppdraget. Krenkelse på disse sfærene innebærer at man blir fratatt eller nektet en rettighet, eller at man opplever nedverdiggelse, ved at sine virkelighetsoppfatninger og livsstiler stigmatiseres og ikke blir anerkjent (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 122-123; Honneth, 1992/2008, s. 142-143). Dette kan fremstå gjennom at barn ikke får mulighet til å uttrykke sin mening og medvirke i barnevernssaker som gjelder dem (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 121).

3.3 Barnets beste og barnesyn

Alle som jobber etter barnevernsloven, jobber etter det grunnleggende prinsippet om «barnets beste». Barnets beste er et komplekst og normativt begrep. Dette skyldes at det ikke er en entydig definisjon av fenomenet, men et prinsipp som forstås og tolkes ut ifra definisjonsmakten som beslutningsorganet besitter (Bunkholdt & Kvara, 2023, s. 65; Eide, 2019, s. 70-71). I vurdering av barnets beste er det flere momenter som belyses, blant annet barns medvirkning samt barns behov for omsorg, beskyttelse og trygghet (Prop. 133 L (2020-2021), s. 543). Hvilket moment som vektlegges for barnets beste avgjøres etter individuelle vurderinger, og baserer seg i stor grad på beslutningstakerens skjønn og dømmekraft (Læret & Skivenes, 2023, s. 40-41). Vurderingen av barnets beste fremstår dermed som komplisert, da synet på hva som er barnets beste endrer seg over tid (Bunkholdt & Kvaran, 2023, s. 65).

I likhet med prinsippet om barnets beste er også synet på barn stadig i endring, og har utviklet seg betydelig gjennom historien (Bunkholdt & Kvaran, 2023, s. 51; Thrana, 2008, s. 43). Tidligere har barn blitt sett på som sårbare og i behov for beskyttelse, men i senere tid har fokuset endret seg til at barn betraktes som kompetente og deltakende aktører (Thrana, 2008, s. 45). Thrana (2008, s. 43) peker på denne endringen som kompleks, ved at det foreligger flere syn på barn og barndom. Hvilket syn profesjonsutøvere har på barn, legger ifølge Paulsen (2022, s. 52) føringer for barns medvirkning og grad av involvering. I barnevernsarbeid er derfor perspektivet profesjonsutøvere har på barn, avgjørende for hvordan barn opplever møtet med systemet og hjelpen de får. Dersom barn har en opplevelse av at de blir tatt på alvor, møtt med respekt og anses som individer med kunnskap om eget liv, vil det ha stor betydning for hvordan barn tar imot og opplever hjelpen (Alexander proff, et al. 2018, s. 50).

3.3.1. Paternalistisk barnesyn

Barnevernet, som en profesjonsstyrt organisasjon, har et legitimt ansvar å beskytte barn og ta beslutninger som er til barnets beste (Skorstad, 2013, s. 208). En slik paternalistisk profesjonsutøvelse argumenteres for å være nødvendig innenfor lovens rammer, med grunnlag i ideen om at barn har ufullstendige selvbestemmelsesevner (NOU 2012: 5, s. 153). I barnevernsfaglig arbeid, henviser paternalisme til en praksis der fagpersoner må ta styring og fatte beslutninger på vegne av barnet, med den underliggende antagelsen om at barnet ikke forstår sitt eget beste (Halvorsen, 2023, s. 227).

Sakkyndige psykologer anses som eksperter på sitt fagfelt (Norsk psykologforening, u.å.), og ses på som fagpersoner som bør lyttes til ettersom de besitter kunnskap som andre ikke har (Halvorsen, 2023, s. 227). Paternalismen som sakkyndige psykologer utøver i arbeidet, med bakgrunn i barnevernsloven, kan ses i to ulike former: negativ- og positiv paternalisme. Negativ paternalisme oppstår når profesjonsutøveren overstyrer barnet, og ikke gir det mulighet til å dele sine erfaringer eller ønsker (Angel, 2010, s. 149). Når profesjonsutøvere misbruker sin posisjon for å øke makt, enten for seg selv eller for profesjonen generelt, karakteriseres dette også som negativ paternalisme (Skorstad, 2013, s. 208) Paternalismen anses derimot som positiv når profesjonsutøvere bruker sin kunnskap og kompetanse til å

fremme en positiv endring i barnets situasjon, basert på barnets behov og ønsker (Angel, 2010, s. 149).

3.3.2 Autonomi og empowerment

For at barn skal kunne medvirke i saker som angår dem, må de ha tro på seg selv og sine evner til å handle. Dette forutsetter at voksne anerkjenner barn som autonome individer, og skaper rom for dem til å utvikle sine ferdigheter og sitt selvilde (Ellingsen et al., 2014, s. 118). Å anerkjenne mennesket som autonom, innebærer å ha tillit til individets evne til å ta fornuftige beslutninger om eget liv (Eide, 2013, s. 168). Percy-Smith og Thomas (2010, s. 362) understreker hvordan engasjementet fra voksne er avgjørende for barns medvirkning, og peker ytterligere på at barn sjelden oppnår autonomi eller lykkes med deltakelse, uten støtte fra voksne.

Autonomi står svært sentralt i profesjonsetikk, og i arbeid med mennesker jobber en etter ulike prinsipper som baserer seg på autonomi, slik som selvbestemmelsesrett og brukermedvirkning (Eide, 2013, s. 169). Dette prinsippet er også sentralt innenfor fagetikken blant nordiske psykologer, som forplikter dem til å respektere individets rett til selvbestemmelse og autonomi (Norsk psykologforening, 2022). Sakkyndige, som profesjonsutøvere, har et ansvar for å sikre at barns rettigheter blir respektert, og videre skape rom for at barn kan utvikle egne uttrykksmåter samt delta aktivt som autonome mennesker (Norsk psykologforening, 2022; Percy-Smith & Thomas, 2010, s. 362).

Innen hjelpeprofesjonene anvendes empowerment, også kjent som myndiggjøring, som et begrep for å understreke betydningen av å anerkjenne mennesker som autonome aktører som selv vet best. I motsetning til paternalisme, handler empowerment om at fagpersonen ikke ser seg selv som en ekspert, men som en tilrettelegger eller samarbeidspartner for brukeren (Halvorsen, 2023, s. 228). Som profesjonsutøver skal en bidra til at mennesker man møter i arbeidet kommer ut av sin avmaktssituasjon og får kontroll samt styring over egen livssituasjon (Askheim, 2012, s. 12). Slettebø et al. (2011, s. 5) poengterer at empowerment ikke er noe man gjør for mennesker, men noe de selv må velge å gjøre. Det er derfor viktig at individer selv tar aktivt del i sin egen myndiggjøringsprosess, og profesjonsutøvers rolle er å bidra med å tilrettelegge for det. I tillegg til å være en tilnærming, beskrives empowerment og

som et perspektiv, en metode, teori og ideologi. Hvordan empowerment forstås avhenger derfor av hvilken kontekst det gjelder, samt hvilken virkelighetsoppfatning og menneskesyn som er rådende (Slettebø et al., 2011, s. 5). Ellingsen og Skjefstad (2023, s. 127) poengterer at hva som legges i forståelsen av empowerment som et begrep, har betydning for hvordan det praktiseres.

Empowerment kritiseres for å ha blitt et honnørord med stor symbolsk betydning, som fagfolk bruker for å demonstrere riktige holdninger. Dette kan resultere i at enkelte brukere tildeles en grad av selvbestemmelse, som de mulig ikke håndterer til sitt eget beste (Halvorsen, 2023, s. 231). Til tross for kritikken, kan konseptet empowerment gi verdifull innsikt for å forstå hvordan sakkyndige kan fremme barns medvirkning i prosessen. Empowerment oppfordrer til at barn gis mulighet til å delta aktivt i beslutningsprosesser, samt å anerkjenne dem som autonome individer med egen stemme og kontroll over sitt eget liv.

Teoriene som har blitt presentert vil senere anvendes i kapittel «6.0 Diskusjon» for å se studiens funn i en større sammenheng. Med utgangspunkt i den fremlagte teorien har vi et teoretisk rammeverk som kan bidra til å forstå sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Med det teoretiske rammeverket på plass, vil vi videre presentere studiens metodiske tilnærming.

4.0 Metodisk tilnærming

I dette kapitlet skal vi rette oppmerksomheten mot studiens metodiske tilnærming. For å gi leseren en forståelse av hvilket kunnskapssyn som legges til grunn i vår studie, vil vi starte med å presentere vårt vitenskapsteoretiske ståsted. Deretter begrunnes vårt valg av forskningsdesign og metode. Vi vil videre gjøre rede for studiens utvalg av informanter, rekrutteringsprosessen og gjennomføringen av datainnsamlingen. Derneft vil vi gjennomgå vår analyseprosess som tok utgangspunkt i en refleksiv tematisk analyse. Kapitlet vil avslutningsvis beskrive hva vi har gjort for å vurdere kvaliteten av studien, samt hvilke forskningsetiske hensyn vi har tatt i betraktning.

4.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Brottveit (2018d, s. 23) viser til vitenskapsteori som grunnleggende innenfor forskningsfeltet, og peker på at det innebærer flere komponenter. Dette inkluderer blant annet valg av metode og hvordan vi forholder oss til kunnskap. Ytterligere beskriver litteraturen vitenskapsteori som et fagområde hvor en stiller fundamentale spørsmål og drøfter hvordan vitenskapen forstås, hvordan kunnskap produseres og valideres, samt hvordan vi kan innhente og gjøre rede for kunnskapen (Aadland, 2011, s. 23; Jenssen et al., 2020, s. 11). Hvilket vitenskapsteoretiske perspektiv en forankrer seg i, legger rammer for hvilken kunnskap man besitter og hvilke metoder man benytter seg av i sin forskning (Aadland, 2011, s. 23; Thornquist, 2018, s. 236).

4.1.1 Sosialkonstruktivismen

Innenfor vitenskapsteorien viser sosialkonstruktivismen seg som et kjent perspektiv (Creswell & Poth, 2018, s. 24). Sosialkonstruktivismen betrakter virkeligheten som samfunnsskapt, hvor enkeltpersoner kan ha ulike forståelser av samme fenomen (Tjora, 2018, s. 32). Vi vurderte perspektivet som relevant for vår studie, da vi søkte å forstå sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med fenomenet barns medvirkning. For å bedre forstå hva som kan forme sakkyndiges perspektiver, vil vi redegjøre for ontologien og epistemologien sin betydning, innenfor rammene av sosialkonstruktivismen. Ontologi tar for seg læren om det som finnes, mens epistemologi omhandler læren om kunnskap (Brottveit, 2018d, s. 23). Creswell og Poth (2018, s. 35) beskriver at ontologi, i kontekst av sosialkonstruktivismen, tar

for seg at enkeltpersoner sin virkelighet konstrueres i lys av erfaringer og interaksjoner med andre. Epistemologien handler derimot om at virkeligheten samskapes mellom forskeren og de som undersøkes, og formes av individuelle erfaringer (Creswell & Poth, 2018, s. 35). Hensikten med et sosialkonstruktivistisk perspektiv i forskningen var å forstå sakkyndiges syn på barns medvirkning. Creswell og Poth (2018, s. 24) poengterer likevel at dette fordrer en særlig bevissthet på at informantenes syn kan basere seg på subjektive meninger som stammer fra interaksjoner med andre.

4.1.2 Fenomenologi og hermeneutisk meningsfortolkning

I likhet med sosialkonstruktivismen fremstår også fenomenologi som en sentral vitenskapsteoretisk tilnærming i vår studie. Fenomenologien tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen av virkeligheten, og retter søkelyset mot å oppnå en forståelse av individers meninger og erfaringer med et fenomen (Creswell & Creswell, 2023, s. 15; Thagaard, 2018, s. 36; Thornquist, 2018, s. 22). Denne studien hadde som formål å undersøke hvilke opplevelser og erfaringer som var felles blant informantene. Erfaringer som synes å være til felles for de sakkyndige, kan bidra til å utvikle en generell forståelse av fenomenet barns medvirkning i sakkyndig arbeid (Creswell & Poth, 2018, s. 75; Thagaard, 2018, s. 36).

En stor del av vårt prosjekt handlet om å analysere og tolke informantenes utsagn gjennom transkriberte intervjuer, samt gjennomgå kunnskap om temaet fra litteraturen. Studiens analyse vil derfor bære preg av en hermeneutisk fortolkningsprosess. Hermeneutikk kjennetegnes som fortolkningslære hvor hensikten er å fortolke fenomener som mennesker opplever, samt gi dem mening og betydning (Dalland, 2017, s. 46; Thornquist, 2018, s. 167). Thornquist (2018, s. 167) peker ytterligere på tolkninger av tekster som overordnet i hermeneutikken, og at det fordrer en bevissthet rundt hvordan tekster kan fortolkes. Brottveit (2018b, s. 34) skildrer ulike aspekter ved den hermeneutiske fortolkningsprosessen, og fremhever blant annet at fenomenet som undersøkes danner grunnlag for tolkning og videre utvikling av tekst. Vårt forskningsresultat vil av den grunn basere seg på hva vi som forskere kommer frem til gjennom vår forståelse og fortolkning av fenomenet vi undersøker (Brottveit, 2018b, s. 34). Resultatet av forskningen vår kan medføre ny innsikt og kunnskap, som videre kan anvendes i teoretiske eller praktiske sammenhenger. Det er likevel viktig å synliggjøre at vår tolkning som forskere ikke er fri og uavhengig, men knytter seg til vår

forståelseshorisont. Nærmere bestemt innebærer det at vi forholder oss til det som undersøkes i lys av bestemte teorier eller antagelser om fenomenet. Hermeneutikkens overordnet mål er dermed ikke å forklare et fenomen, men å avdekke nye forståelser (Brottveit, 2018b, s. 34-35).

4.1.3 Forforståelse

Det er viktig å redegjøre for vår forforståelse da det ifølge Brottveit (2018a, s. 84) påvirker beslutningene som foretas i en forskningsprosess. Vi er to kvinnelige forskere i tyveårene med vestlig bakgrunn. Til tross for vår felles interesse for det som undersøkes, er vår utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring forskjellig. Den ene forskeren er utdannet vernepleier og har erfaring fra å jobbe med barn med utviklingshemming. Den andre forskeren er utdannet barnevernspedagog og har erfaring med å jobbe i kommunal barnevernstjeneste og på barnevernsinstitusjon. Ingen av oss har erfaring med sakkyndige eksperter. Vi vil likevel poengtere at barnesynet vi har tilegnet oss fra utdanning og arbeidserfaring, kan ha en påvirkningskraft som er viktig å synliggjøre. Våre perspektiver kan ha en innflytelse på vår forskningstilnærming samt tolkningen av datamaterialet vårt. Dette fordrer en særlig bevissthet på at vi er kritiske til våre perspektiver og hvordan våre antagelser kan forme vår forskning (Brottveit, 2018a, s. 84).

4.2 Kvalitativ forskningsmetode

Denne studien søker etter å forstå sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. For å besvare studiens problemstilling og forskningsspørsmål anså vi kvalitativt forskningsmetode som relevant.

Creswell og Poth (2018, s. 45) skildrer hvordan kvalitativ forskningsdesign kjennetegnes som nyttig for å tilegne seg komplekse og detaljerte forståelser av et fenomen. Kvalitative forskningsmetoder har fokus på å undersøke hvilke opplevelser og meningsdannelser individer har til et fortolket paradigme, og kan bidra til å synliggjøre subjektive erfaringer og nyanser som studien søker etter (Malterud, 2017, s. 30; Tjora, 2021, s. 27). Kvalitative studier synes dermed å være vellykket for å reflektere over hvilke nye perspektiver undersøkelsen kan tilføre, ved å se det i sammenheng med vår egen forforståelse av forskningsfeltet. Likeså

kan forskningen bidra til å utvikle begreper og teorier, samt danne et nytt kunnskapsgrunnlag (Brottveit, 2018c, s. 68).

4.2.1 Kvalitative forskningsintervju

Vi gjennomførte semistrukturerte forskningsintervju av sakkyndige eksperter for å samle inn datamateriale til denne studien. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 33) er et semistrukturert forskningsintervju, også kjent som halvstrukturert intervju, inspirert av fenomenologien ved at det søker etter kunnskap om menneskers erfaringer og opplevelser av et fenomen. Vi vurderte intervjuformen som egnet for vår studie da den kjennetegnes å være fleksibel. Intervjuformen gir forskeren mulighet til å velge rekkefølgen på spørsmålene, samt stille oppfølgingsspørsmål som i forkant av intervjuet ikke var formulert (Brottveit, 2018a, s. 92). Creswell og Creswell (2023, s. 200) poengterer likevel at informantenes svar kan formes av hva de tror forskerne ønsker å høre, noe som kan være en svakhet ved kvalitative intervjuer. Dette fordrer at vi som forskere er særlig bevisste på hvordan vi forstår og tolker det som blir sagt, da det ifølge Dalland (2017, s. 64) er avgjørende for om informasjonen fra intervjuene er til å stole på. Vi vil gi en nærmere beskrivelse av gjennomføring av intervjuene i underkapittel «4.5. Gjennomføring av intervju».

4.3 Intervjuguide

I forbindelse med søknad til Sikt (Kunnskapssektorens tenesteleverandør) for godkjenning av prosjektet, utarbeidet vi en intervjuguide i samråd med veileder i desember 2023.

Intervjuguiden ble utformet med utgangspunkt i fire overordnede temaer, herunder bakgrunnsinformasjon, barns deltakelse, relasjon og egen refleksjon (Se vedlegg 2).

Spørsmålene ble arrangert i en sekvens som vi antok ga en naturlig overgang mellom temaene, da vi ønsket at samtalen skulle oppleves som flytende (Brottveit, 2018a, s. 90).

Intervjuguiden ble utformet med åpningsspørsmål om informantenes bakgrunnsinformasjon, med intensjon om å skape en myk start på intervjusituasjonen (Dalland, 2017, s. 78). Vi hadde videre innledende spørsmål knyttet til hovedtemaet for intervjuet, med hensikt om å hjelpe informantene med å starte en refleksjonsprosess om teamet. Intervjuguiden bestod hovedsakelig av åpne hovedspørsmål knyttet til de fire overordnede temaene, med

oppfølgingsspørsmål. Oppfølgingsspørsmålene ble formulert for å få mer utfyllende og detaljerte svar fra informantene der det var behov. Avslutningsvis hadde intervjuguiden spørsmål knyttet til refleksjoner fra informantene, samt et spørsmål som åpnet for å tilføye forhold som vi ikke hadde vært innom tidligere. Vi benyttet oss av intervjuguiden med forbehold om justeringer underveis, som baserte seg på våre løpende erfaringer fra intervjuene, og tilpasset det individuelt til hver informant (Malterud, 2017, s. 134).

4.4 Rekruttering og utvalg

For å rekruttere informanter benyttet vi oss av det som kjennetegner en strategisk utvelging. Dalland (2017, s. 56-57) viser til at et strategisk utvalg søker etter å henvende seg til individer, som en på forhånd har en antagelse om at kan bidra til å belyse fenomenet en ønsker å vite mer om. Ettersom vår studie har en fenomenologisk tilnærming, fordrer dette at informantene har en god forståelse og er kjent med fenomenet som undersøkes (Creswell & Poth, 2018, s. 80). Utvalgsstrategien syntes dermed, slik vi ser det, å være hensiktsmessig for å rekruttere informanter til vår studie. I forkant av rekrutteringen utviklet vi kriterier for hvilke informanter vi opplevde som velegnet for studien, med utgangspunkt i problemstillingen. Dette resulterte i at vi valgte å inkludere sakkyndige eksperter som arbeider med saker etter barnevernsloven og var oppført på register over godkjente sakkyndige, som vi fant på Norsk psykologforening sin nettside (Norsk psykologforening, u.å.). NOU (2023:7, s. 242) viser til at psykologforeningen administrerer registeret over sakkyndige på vegne av Barne- og familiedepartementet.

I rekrutteringsprosessen tok vi bruk av registeret over godkjente sakkyndige for å rekruttere informanter til denne studien. Vi ønsket at utvalget av informantene skulle være tilfeldig, og valgte derfor å bruke en tallgenerator for å velge ut hvilke sakkyndige vi skulle invitere til å delta i studien. I fire sekvenser sendte vi forespørsel om deltakelse på e-post til totalt 72 sakkyndige over hele landet, hvor 29 var menn og 43 var kvinner. Ettersom vi ønsket en geografisk variasjon i utvalget av informanter, samt se om våre funn er representative for andre sakkyndige i Norge, valgte vi å ikke begrense utvalget til et bestemt fylke eller en kommune. Vår rekrutteringsprosess resulterte i et utvalg av åtte informanter, herunder seks menn og to kvinner. Alle informantene var psykologspesialister og hadde gjennomsnittlig

erfaring med sakkyndighetsarbeid i barnevernssaker på 24 år, med stillingsomfang fra 30-100%.

To av deltakerne i utvalget informerte om at de ikke hadde jobbet med sakkyndige utredninger knyttet til barnevernssaker de siste årene. Vi valgte likevel å inkludere de som informanter i vårt prosjekt da vi ikke anså dette som en svakhet for prosjektets resultater. Tvert imot vurderte vi deres tidligere opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen, som verdifulle perspektiver for å belyse studiens problemstilling.

4.5 Gjennomføring av intervju

Vi ønsket en geografisk variasjon i utvalget av våre informanter, noe som gjorde at flertallet av dem befant seg på forskjellige steder i landet. Vi valgte derfor å gjennomføre intervjuene på Microsoft Teams. Skilbrei (2023, s. 71) beskriver at intervjuer ved digitale plattformer kan bidra til å skape mindre skjevheter i hvem som deltar i forskningen, både geografisk og knyttet til funksjonsevne. Det kan og gi forskere mulighet til å få tilgang til informanter som man ikke ville hatt tilgang til ved fysiske intervjuer. Til tross for fordelene med digitale intervjuer, peker Skilbreid (2023, s. 74) på at det kan oppstå teknologiske utfordringer som lydproblemer eller bakgrunnsstøy, noe som kan være en svakhet ved digitale intervjuer. Vi opplevde derimot ingen utfordringer knyttet til dette. En av informantene ønsket å stille til et fysisk intervju, noe vi la til rette for. Intervjuene hadde en varighet på 20-50 minutter.

Før vi startet intervjuene gjorde vi informantene kjent med hvem av oss som ville lede intervjuet. Vi informerte også om deres rett til å trekke sin deltakelse fra studiet så lenge det pågikk. I lys av forskningsetiske hensyn spurte vi om tillatelse til å ta opptak av intervjuet på Microsoft Teams og med en diktafon. Videre informerte vi deltakerne om at opptakene ville bli lagret på en sikker sone som kun vi hadde tilgang til. For å skape en varm atmosfære hadde vi en kort samtale med informantene før intervjustart. Vi la også til rette for at informantene kunne stille spørsmål dersom noe var uklart før vi startet intervjuene.

I slutten av intervjuene spurte vi informantene om hvordan de opplevde intervjuet, og om de hadde noen tilbakemeldinger på hva vi kunne gjort annerledes. Flere av informantene ga uttrykk for at de var fornøyde med intervjuet og opplevde spørsmålene som relevante, med gode muligheter for refleksjoner.

4.6 Analyse

I vår analyse av datamaterialet valgte vi å benytte oss av en refleksiv tematisk analyse. Ifølge Braun og Clarke (2006, s. 79, 86) er tematisk analyse en metode for å identifisere og analysere temaer som viser seg på tvers av et datasett, slik som intervjuer. En refleksiv tilnærming tar ytterligere for seg å kritisk reflektere over egen forskerrolle og forskningspraksis. I forbindelse med det foregående, var vi særlig bevisste på å stille kritiske spørsmål til det vi gjorde gjennom prosessen, og reflekterte over hvilken innflytelse vår rolle hadde i forskningen (Braun & Clarke, 2022, s. 5). Vi vurderte analyseformen som relevant for vår studie da den anses som nyttig for å forstå deltakernes erfaringer og praksis (Braun & Clarke, 2006, s. 81).

I tematisk analyse finnes det ulike tilnærminger for hvordan en tar stilling til og analyserer datamaterialet. Braun og Clarke (2006, s. 83) viser til to hovedmåter for å identifisere ulike temaer eller mønstre i et datasett: induktiv og deduktiv tilnærming. Slik vi forstår de ulike tilnærmingene Braun og Clarke (2006) presenterer, fremstår den induktive tilnærmingen som dataorientert, mens den deduktive tilnærmingen derimot er noe mer drevet av forskerens teoretiske interesse på forskningsfeltet. Vår tilnærming til analysen synes å inkorporere både induktive og deduktive elementer, referert av Thagaard (2018, s. 184) som en abduktiv tilnærming. Hensikten med analysen var å kode temaer og finne mønstre i utsagn fra informantene. Vi innehar likevel en teoretisk forforståelse om temaet “barns medvirkning”, som vi er innforstått med kan legge rammer for hvordan vi analyserer og koder datamaterialet. Braun og Clarke (2022, s. 55) trekker frem at analysen ikke trenger å være enten deduktiv eller induktiv. De vektlegger at det viktigste er å være kjent med hvordan vi nærmer oss kodingsprosessen av datamaterialet, samt hvordan vår tilnærming kan forme hva vi trekker frem som viktig i datasettet (Braun og Clarke, 2022, s. 55).

4.6.1 Analyseprosessen

Vi har latt oss inspirere av Braun og Clarke (2006) sin fremgangsmåte for tematisk analyse, og benyttet oss av den som et rammeverk i vår analyse av datamaterialet. Braun og Clarke (2006, s. 86) viser til at analysen ikke er en lineær prosess hvor en rigid beveger seg fra fase til fase, men en prosess hvor det er hensiktsmessig å bevege seg mellom de ulike fasene. Fremgangsmåtens seks steg vil videre bli gjort rede for.

Fase 1: Bli kjent med datamaterialet

Det første steget i analyseprosessen handler om å fordype seg i datamaterialet ved å lese materialet gjentatte ganger for å gjøre seg kjent med innholdet. I denne fasen av analysen fremstår det ifølge Braun and Clarke (2006, s. 87) som hensiktsmessig å markere og notere ideer for senere koding. Ettersom vårt datamateriale stammer fra intervjuer, startet vi analyseprosessen med å transkribere intervjuene fortløpende i OneDrive, som er en sikker sone gjennom Høgskulen på Vestlandet (HVL). I transkripsjonene ble informantene referert til som I-1, I-2, I-3, osv for å ha en klar oversikt over informantene i analysens videre prosess. Vi gjorde eksplisitt rede for pauser og betoning i transkripsjonene for å sikre at budskapet i utsagnene kom tydelig frem (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Likeså markerte vi setninger og poeng som utpekte seg under intervjuene og transkriberingen. Transkripsjonene resulterte i 87 sider med materiale som vi leste flere ganger for å gjøre oss kjent med innholdet.

Fase 2: Kode datamaterialet

Etter vi hadde lest transkripsjonene flere ganger og opplevde at vi var godt kjent med materialet, gikk vi videre til det andre steget i analyseprosessen. Denne fasen tok for seg å utvikle innledende koder fra datamaterialet som viser seg interessante i lys av fenomenet vi undersøker (Braun & Clarke, 2006 s. 88). I tråd med Braun og Clarke (2006, s. 89) sin beskrivelse av fasen, jobbet vi systematisk gjennom hele datamaterialet for å identifisere og kode aspekter som var interessante og viste seg på tvers av materialet. Dette gjorde vi ved å fordele transkripsjonene mellom oss, og markerte koder som var gjennomgående i transkripsjonene i ulike farger, for å synliggjøre forskjellige mønstre.

Fase 3: Søk etter temaer

I denne delen av analysen videreutviklet vi kodene fra fase 2 om til potensielle temaer. Dette gjorde vi ved å analysere kodene våre og reflekterte over mulige kombinasjoner for å utvikle temaer (Braun & Clarke, 2006, s. 89). Vi opplevde det som nyttig å lage digitale tabeller i denne prosessen for å få en visuell oversikt over kodene våre. Dette gjorde vi hver for oss før vi senere presenterte våre tabeller for hverandre, som sammenlagt førte til 27 koder. Videre diskuterte vi forskjellige kombinasjoner av kodene våre, som kunne videreutvikles til mulige

temaer, for å belyse studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Prosessen identifiserte fem potensielle temaer som vi tok med oss til analyseprosessen neste steg.

Fase 4: Gjennomgang av temaer

Det fjerde steget tok for seg å videre utarbeide og fordele de forskjellige temaene. Braun og Clarke (2006, s. 91) viser til at denne fasen bidrar til å avdekke at noen av de potensielle temaene fra det forrige steget ikke er temaer. Det kan være tilfeller hvor dataen er for ulik, eller at det ikke er nok data til å støtte opp om enkelte temaer. Likeså kan noen temaer bli omgjort til et tema, mens andre må deles opp (Braun & Clarke, 2006 s. 91). Vi gikk videre til denne fasen da vi vurderte at vi hadde en god oversikt over de mulige temaene, samt hvordan de passet sammen (Braun & Clarke, 2006 s. 92). Sammen med veileder oppdaget vi at noen av temaene vi hadde identifisert i forrige fase måtte arbeides videre med, da vi så at noen temaer overlappet hverandre og at vi manglet nok data til å støtte opp enkelte temaer. Dette medførte at vi beveget oss tilbake til de tidligere fasene for å få en tydeligere oversikt. Vi så på alternativer for å kombinere noen av de innledende temaene. I tillegg vurderte vi det som mulig å inkludere noen temaer fra den forrige fasen som undertemaer. Vi opplevde her at undertemaene bidro til å skape en struktur og forståelse for innholdet i temaene (Braun & Clarke, 2006, s. 92).

Fase 5: Definerings og navngivning av temaer

I denne fasen definerte og avgrenset vi temaene som vi videre vil fremstille for analysen. Dette innebærer å identifisere essensen av innholdet i hvert tema, samt synliggjøre hvilke spesifikke aspekter ved dataen de ulike temaene fokuserer på (Braun & Clarke, 2006 s. 92). For å gi leseren en følelse av hva hvert tema handler om, så vi det her som viktig å gi temaene klare og presise navn (Braun & Clarke, 2006 s. 93). Arbeidet resulterte i tre overordnede temaer og syv undertemaer.

Fase 6: Produsere rapporten

Det siste steget i analyseprosessen startet da vi hadde ferdigstilt alle temaene og undertemaene våre. Hensikten med den tematiske analysen er ifølge Braun og Clarke (2006, s. 93) å presentere kompleksiteten av dataen på en overbevisende, interessant og kortfattet måte. Dette vil vi gjøre i kapittel «5.0 Presentasjon av funn».

4.7 Kvalitet i forskningen

Kvaliteten i forskning kan påvirkes av mange ulike faktorer, som forskerens verdier, motiver og “blinde flekker” som kan skape uønskede skjevheter (Skilbrei, 2023, s. 87). Det er derfor essensielt å vise transparens i forskningsprosessen, samt vurdere forskningens kvalitet og potensielle påvirkningsfaktorer. I vurdering av forskningskvalitet, anvendes ofte indikatorer for kvalitet (Tjora, 2021, s. 259). Vi har valgt å benytte pålitelighet, gyldighet og overførbarhet som indikatorer for å vurdere kvaliteten av denne studien.

4.7.1 Gyldighet

Gyldighet, også referert til som validitet, handler om forholdet mellom forskningen og dens kontekst, samt hvorvidt svarene og tolkningene vi legger frem faktisk svarer på spørsmålene vi stiller i studien (Thagaard, 2018, s. 189; Tjora, 2021, s. 260). Å være bevisst på forskningens gyldighet handler om å stille spørsmål ved om den valgte tilnærmingen er den mest egnede for å besvare problemstillingen, og man kan styrke forskningens gyldighet ved å tydeliggjøre forskningens utforming og praktisering (Tjora, 2018, s. 79-81).

For å styrke studiens gyldighet har vi nøye beskrevet alle trinnene i forskningsprosessen, samt begrunnet valg av forskningstilnærming. Dette er gjort for å sikre at leseren ikke har ubesvarte spørsmål om hvordan vi gjennomførte studien. Vi har også gjennomført en grundig transkribering hvor vi har gjengitt informantenes ord så nøyaktig som mulig, slik det ble uttalt i intervjuene. Dette inkluderer pauser og gjentakelser for å fremheve den eksakte artikuleringen av det som ble sagt. I tillegg er studiens drøfting gjort i lys av anerkjent og aktuell teoriforankring. Basert på dette vurderer vi graden av studiens gyldighet som høy.

4.7.2 Pålitelighet

Pålitelighet, også referert til som reliabilitet, handler om den interne sammenhengen i forskningen, og i hvilken grad en annen forsker vil komme frem til det samme resultatet om de anvender samme metode (Thagaard, 2018, s. 187; Tjora, 2021, s. 263). Studiens pålitelighet betinges av at metodiske tilnærminger, utvalg, innsamling og fremstilling av data er grundig beskrevet. Dette bidrar til å bevise at studiens resultater ikke er basert på

tilfeldigheter og juks. Det er derfor av verdi at man er åpen med hva man har gjort, og beskriver utfordringer og problemer som har oppstått i studien (Anker, 2020, s. 108).

Vi har gjort et grundig arbeid med å tydelig beskrive studiens prosess og begrunnet valgene vi har tatt for studiens utforming og gjennomføring. I de tilfellene vi har møtt på mulige hindringer eller faktorer som kan ha påvirket studien, er det redegjort for og vi har trukket frem betydninger det kan ha hatt for forskningen. Vi har også beskrevet hvordan vårt ståsted som forskere og vår forforståelse kan ha påvirket prosjektets utforming, gjennomføring og resultater. I oppgavens drøfting ser vi studiens funn i lys av tidligere forskning på feltet. Da flere av våre funn gjenspeiles i annen forskning, både nasjonalt og internasjonalt, anser vi forskningen som pålitelig.

4.7.3 Overførbarhet

Overførbarhet handler om hvorvidt forskningens funn kan gi ny innsikt som andre kan ha nytte av i prosjekter eller være relevante i andre sammenhenger (Malterud, 2017, s. 66; Thagaard, 2018, s. 182). Grunnlaget for overførbarheten til en studie avhenger av tolkningen av resultatene. Dette avhenger av at en stiller spørsmål om kunnskapen vi utvikler fra forskningsresultatene, kan betraktes som relevante i andre sammenhenger (Thagaard, 2018, s. 193-194). Dersom studien har en allmenngyldig overførbarhet, kan det argumenteres for at den kan generaliseres til å gjelde andre utover det feltet som er undersøkt (Malterud, 2017, s. 66; Skilbrei, 2022, s. 88). Til tross for at kvalitative studier sjelden kan generaliseres, kan studien likevel være av interesse for andre og det er viktig å vurdere dens overføringsverdi (Anker, 2020, s. 110; Brottveit, 2018c, s. 68).

Denne studien baserer seg på intervjuer av åtte sakkyndige som arbeider etter barnevernsloven, og vi anser utvalget som for lite til å kunne argumentere for at det kan direkte generaliseres på landsbasis. Likevel er det et begrenset antall sakkyndige på landsbasis, hvor alle jobber etter lignende mandater og samme lovverk, og det kan vurderes om det er overførbarhet i funnene. Vi opplevde at flere av de sakkyndige vi intervjuet hadde refleksjoner knyttet til barns medvirkning som var i samsvar med hverandre. Studiens utvalg er sentralt i spørsmål om overførbarhet (Thagaard, 2018, s. 195). Det kan argumenteres for at utvalgets refleksjoner har en overføringsverdi, da studien baserer seg på et strategisk utvalg,

noe som synes å være et godt representativt utvalg (Malterud, 2017, s. 68). Likevel kan det ikke utelukkes at resultatene kunne hatt et annet utfall hvis vi hadde intervjuet åtte nye sakkyndige. Vi anser derimot at funnene har en høy overføringsverdi, med kunnskap som kan være av interesse for andre og videre forskning.

4.8 Forskningsetiske hensyn

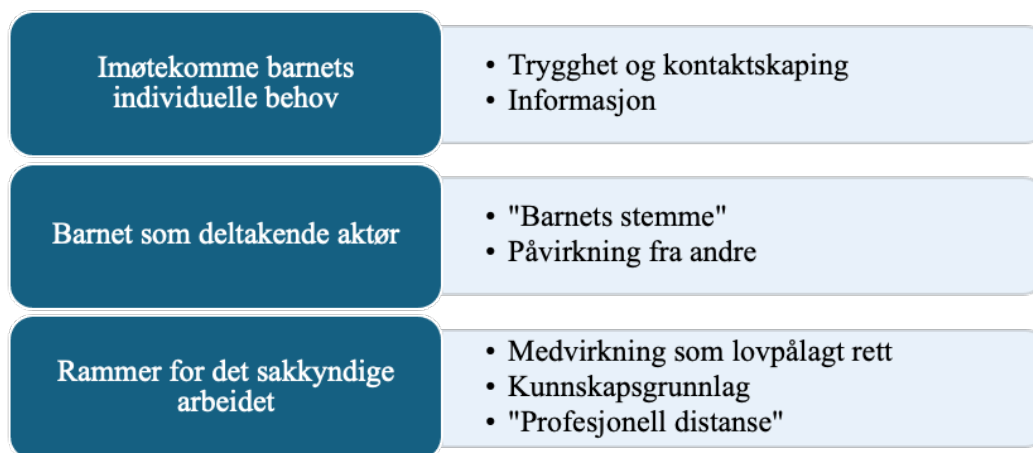
Forskningsetiske hensyn skal tas i betraktning i alle ledd i forskningsprosessen, og understreker det ansvaret forskere og forskningsinstitutter har for å sikre at forskningen foregår i henhold til retningslinjer (Skilbrei, 2023, s. 24). Vi har i denne studien tatt hensyn til forskningsetiske retningslinjer fra Sikt, angående personvern, anonymitet, datalagring og taushetsplikt. Forskningsprosjektet ble meldt inn til Sikt for godkjenning i henhold til forskningsdata og personvern, og ble godkjent for gjennomføring (Se vedlegg 3).

Ved rekruttering av informanter ble deltakerne tilsendt et informasjonsskriv (Se vedlegg 1), der de ble nærmere informert om sin rolle i prosjektet, og hensyn til ivaretagelse av deres personopplysninger og anonymitet. Dette inkluderte blant annet informasjon om prosjektets formål og opplegg, at deltakelsen var frivillig, deres rett til å trekke seg uten å måtte oppgi grunn, samt hvordan dataene oppbevares og slettes når studien er avsluttet (Dalland, 2017, s. 241; Grønmo, 2016, s. 33). Grunnet hensyn til deltakernes anonymitet valgte vi å ikke innhente skriftlig samtykke, da det ville krevd signatur og dermed ikke vært i samsvar med forskningsetiske hensyn (Skilbrei, 2023, s. 155).

Datamaterialet fra intervjuene ble lagret på OneDrive, sikret av HVL sitt IT-system, hvor kun vi som forskere hadde tilgang. For å ivareta informantenes anonymitet, ble de identifisert som tallkoder i all kommunikasjon mellom oss forskere og i dokumenter hvor de ble omtalt (Thagaard, 2018, s. 24). Identifiserende opplysninger gitt av informantene under intervjuene ble fjernet og anonymisert i transkripsjonene, samt i sitatene som trekkes frem i oppgaven.

5.0 Presentasjon av funn

I den videre fremstillingen skal vi presentere studiens funn. Ved å ta i bruk en refleksiv tematisk analyse identifiserte vi tre overordnede temaer, med sammenlagt syv undertemaer. Funnene tar utgangspunkt i sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Vi har illustrert våre funn i «Figur 2. Presentasjon av funn».

Figur 2. Presentasjon av funn

Imøtekomme barnets individuelle behov tar for seg ulike forhold som de sakkyndige opplever kan påvirke barns medvirkning. Blant dem peker undertemaene trygghet og kontaktskaping, samt informasjon seg ut som sentrale aspekter å belyse.

Barnet som deltagende aktør synliggjør hvordan barns stemme anses som overordnet i diskusjonen om barns medvirkning. Temaet understreker betydningen av å anerkjenne barn som aktive deltakere i beslutninger som angår dem, og ser ytterligere på forhold som synes å påvirke barns medvirkning.

Rammer for det sakkyndige arbeidet refererer til de retningslinjene sakkyndige følger i sitt arbeid med å skape rom for barns medvirkning. Temaet tar for seg hvordan rettspraksis, sakkyndiges kunnskapsgrunnlag og etiske hensyn er styrende i arbeidet.

For å skape en tydelig oversikt over temaene valgte vi å presentere dem hver for seg, sammen med de tilhørende undertemaene. Funnene som presenteres vil senere diskuteres i lys av teori og tidligere forskning i kapittel «6.0 Diskusjon».

5.1 Imøtekomme barnets individuelle behov

I vår analyse kom det frem at de sakkyndige opplever det som vesentlig å imøtekomme barnets individuelle behov for å skape gode medvirkningsprosesser for barn. Informantene pekte på ulike forhold i lys av dette funnet. Dette resulterte i at vi utviklet to undertemaer, *trygghet og kontaktskaping* samt *informasjon*, for å gi leseren en forståelse av hvilke aspekter de sakkyndige opplever som fremtredende i deres arbeid med å skape rom for barns medvirkning.

5.1.1 Trygghet og kontaktskaping

At barnet kjenner seg trygg på den sakkyndige ble trukket frem av flere som en viktig faktor for at barn skal dele sine meninger. En sakkyndig fortalte følgende: «*Det er jo sakkyndiges oppgave det da, å sørge for at barnet kjenner seg trygg nok til å uttale seg*» (I-3). Trygghet ble blant annet dratt frem i forhold til hvilke omgivelser møtene mellom barn og de sakkyndige foregår i. Flere av informantene sa at de gjorde vurderinger knyttet til de fysiske rammene slik at barn føler seg trygge i samtaler med dem. En sakkyndig fortalte at:

Barn som står i et spenningsforhold er veldig forsiktige [...]. Da har jeg i noen tilfeller endt opp med at jeg har sett de hjemme, eller så ender vi opp på mitt kontor fordi der føler barn at de kan puste nok til å kunne si hva de mener. Mens andre trenger lekene sine og rommet sitt og føle at de er hjemme, og synes det er mye tryggere. [...] Jeg tror majoriteten fungerer best i en kjent setting da (I-4).

For å imøtekomme barnets individuelle behov, anså samtlige av informantene det som betydningsfullt å skape en form for kontakt med barn. Det var imidlertid delte opplevelser blant de sakkyndige knyttet til hvilken type kontakt de skal etablere med barna. Noen pekte på det å utvikle en god og trygg relasjon som essensielt for barns muligheter til å medvirke. På spørsmål om hvilken betydning relasjon har for at barn skal delta, svarte en sakkyndig:

For at barn skal kunne delta i utredningsarbeidet som jeg driver med, så er det av stor betydning. [...] Noe av utredningen består også av observasjoner, og hvis du skal

observere samspill med et barn som ikke er trygt nok på den sakkyndige, så ødelegger det også samspillsobservasjonen. [...] Så ja viktig og fungerer det dårlig, så kan det ha stor innvirkning på hva slags informasjon som kommer ut (I-6).

Andre poengterte at det ikke var den sakkyndiges rolle å danne relasjon til barna. De ga likevel uttrykk for at det å skape en form for kontakt hvor barnet opplever den sakkyndige som trygg, er viktig. En sakkyndig fortalte: «*Det er hele tiden en avveining. At barnet er trygt nok til å si hva det mener, men ikke en så tett relasjon at det oppleves som et svik hvis jeg plutselig blir... eller når jeg blir borte*» (I-5). En annen sakkyndig poengterte:

Jeg skal ikke bygge noe relasjon altså. Jeg skal i de settingene hvor jeg er innom, hvor barnet er til stede, så skal jeg på min måte bidra så godt jeg kan til at det blir en så trygg og grei opplevelse for barnet som mulig (I-7).

Gjennom analysen kom det tydelig frem at de sakkyndige benyttet seg av ulike metoder for å bli kjent og skape kontakt med barn. Det var likevel gjennomgående i våre funn at de sakkyndige var opptatt av å bruke tid på å bli kjent med barna og deres interesser. En fortalte: «*Det blir mye tid til å være sammen med barn og bli kjent, la de få lov til å vise frem rommet [...], så det kan gå en del tid på det å tune seg inn på barnets ståsted*» (I-6). En annen fortalte at det var viktig å gjøre seg selv til noen som er relevant for barnet og utdypet med å si:

Hvis du er en litt rar person som sitter i et hjørne og bare noterer mens du observerer, så tror jeg de fleste barn synes at du er litt underlig. Og da er det kanskje vanskeligere å få til en god reell samtale med barnet etterpå (I-2).

Flere av de sakkyndige var også opptatt av å inkludere en trygghetsperson i møter med barn som er utrygge. Informantene ga uttrykk for at dette bidrar til å skape en trygg arena hvor barn klarer å formidle sine meninger.

5.1.2 Informasjon

Et moment som kom frem av de sakkyndige i deres arbeid med å imøtekomme barns individuelle behov, var å få informasjon om barnet. Flere opplevde det som verdifullt å tilegne seg kunnskap og bakgrunnsinformasjon om barnet gjennom andre. De ga uttrykk for at foreldre, fosterforeldre og barnevernstjenesten sine opplevelser og kjennskap til barnet, er

verdifull informasjon for dem. En forklarte det slik: *«Barnas del i sakkyndighetsarbeid kommer litt senere. Først så prater jeg med foreldre, barnevernstjenesten og eventuelt andre som er naturlig i saken»* (I-3). En annen fortalte: *«Jeg vil jo gjerne starte hele oppdraget med å snakke med barnevernstjenesten sånn at jeg får litt bakgrunnsinformasjon og vet litt hva jeg kan vente meg»* (I-6). Flere av informantene delte erfaringer med at foreldre og andre som står barna nær, kan gi nyttig informasjon om hvilke strategier og tilnæringsmåter som fungerer godt i møte med det enkelte barn.

For at barn skal delta og medvirke i sakkyndighetsprosessen opplever samtlige av informantene det som viktig at barnet har en forståelse av situasjonen. De sakkyndige fremhevet at barnet må forstå hvem den sakkyndige er og hvorfor de er der. En sakkyndig påpekte at det er et slags formalia at de skal introdusere seg selv og arbeidet for barnet: *«Det er liksom en slags informasjonsrunde til barnet først. Og man må forklare hvorfor du snakker med barnet selyfølgelig»* (I-7). Å gi barn tilstrekkelig informasjon om situasjonen i det første møtet, anses som viktig hos majoriteten av informantene, for å skape trygghet hos barn.

Knyttet til formidling av informasjon vektla flere av informantene det å imøtekomme hvert enkelt barn, og ta hensyn til deres alder og modenhet: *«Jeg starter med å presentere meg og si noe som er tilpasset til barnets alder og modenhet om hvem jeg er og hvorfor jeg er der, og at jeg kommer til å komme tilbake senere»* (I-6). Flere av de sakkyndige fremhevet betydningen av å tilpasse informasjonen slik at barnet forstår at situasjonen ikke er farlig, noe som bidrar til å skape trygghet hos barnet. De vektlegger og viktigheten av å informere barn om deres rettigheter:

Barnet skal jo alltid ha informasjon, altså barn over en viss alder som kan forstå noe av denne prosessen sant, [...] men da informerer jeg jo barna om saken og deres rettighet og hvorfor jeg er der, hvem jeg er, hva dette handler om, og hva vi nå skal gjennom. Sånn at jeg nærmer meg jo alltid sånn at jeg ikke skal bli en utrygg person som liksom bare er der (I-8).

5.2 Barnet som deltakende aktør

Gjennom analysen viste det seg at informantene hadde ulike synspunkter på hvordan barn skal delta i sakkyndighetsarbeid. Alle var enige om at det er viktig at barnet blir gitt en

stemme og hørt, men det var ulike oppfatninger blant de sakkyndige om hva medvirkning innebærer. Mens noen mente at barns medvirkning er en lovpålagt rett som innebærer at barn skal høres, påpekte andre at medvirkning er langt mer enn å høre barnet, og at barnet må være en deltakende aktør. Det ble vektlagt av flere at det barnet uttaler kan være påvirket av andre, som foreldre, fosterforeldre og barnevernstjenesten, og at de derfor må stille seg kritisk når de skal vektlegge det barnet forteller.

5.2.1 «Barnets stemme»

For at barn skal være deltakende aktører i beslutninger som angår dem, opplever flere av informantene det som viktig å vektlegge barnets stemme og meninger i rapportene. Noen av informantene fortalte at barnets stemme kom eksplisitt frem i en egen del i rapporten. Der blir barnets uttalelser gjengitt og beskrevet. En sakkyndig sa at barnets stemme alltid kommer først i rapporten og begrunnet dette med bevissthet om rapportens vekt i beslutninger: *«Jeg vet jo at det skal tas en avgjørelse på bakgrunn av opplysninger som kommer frem og der kan min rapport være en viktig del av det»* (I-7).

En sakkyndig forklarte at barnets stemme nesten alltid er en del av mandatpunktene, og at det derfor ikke er noe eget kapittel knyttet til barnets stemme og medvirkning, men at det kommer frem i rapportens faktumfremstilling. Senere fortalte samme sakkyndig at det ikke er den sakkyndiges oppgave å hente barnets mening, med mindre dette er spesifisert i mandatet:

Det er ikke min jobb å hente barnets mening. Altså det er andre enn sakkyndige, med mindre det er en del av mandatet da, ikke sant? Altså det kan jo skje at det er en del av mandatet at den sakkyndige skal undersøke barnets mening om for eksempel tilbakeføring eller samvær. Og da må jeg jo selvfølgelig etablere en relasjon som er såpass god at barnet trygt kan fortelle til meg (I-5).

Samtlige av de sakkyndige understreker det å ta barnets alder i betraktning når de vektlegger barnets stemme og meninger. En sakkyndig sa følgende:

Jeg skriver alltid et punkt om barnets mening hvis barnet er stor nok til å formidle sin mening. Og alltid en grundig beskrivelse av barna. Og så gjør jeg jo veldig ofte en deskriptiv beskrivelse av barnets mening og uttalelse og hva det viser (I-2).

Det poengteres at barnets mening må ses i en sammenheng, og at den sakkyndige må vurdere om barnets mening er overveiende gjennomtenkt. Noen av informantene ga uttrykk for at barnets mening er viktig, men at det må forstås i kontekst. Dette kom særlig frem blant en av de sakkyndige, som fortalte:

Det er klart at det er jo viktig å høre hva barnet sier, men også å forstå dem i en kontekst [...] Jeg tenker at den informasjonen barna kommer med er viktig, men det er også viktig med dem, som alle andre aktørene, å prøve å forstå og drøfte eller sette det i sammenheng med all den andre informasjonen barna har (I-1).

Selv om våre funn indikerer at det er en felles forståelse blant de sakkyndige at barnets stemme er viktig, trekker en sakkyndig frem at barn ikke eier sannheten:

«Barnet er for eksempel veldig dårlig til å vite kilden til sin kunnskap [...]. Barn sier ting av ulike grunner. De er påvirket av hva som er rundt dem» (I-2). En annen sakkyndig fortalte at traumer kan påvirke barnets hukommelse, noe som kan begrense barns medvirkningsmuligheter.

Det kom frem i analysen at flere sakkyndige opplever at det kan bli et for stort fokus på barns medvirkning, og at deres mening kan vektlegges feil. Noen av de sakkyndige påpekte at det store fokuset på medvirkning kan føre til et for stort ansvar på barnet: «Det er vel et sånn brekkpunkt der tenker jeg. Der medvirkning kan føre til ansvar eller for stort ansvar. Så plutselig, så er det barnets synspunkter som skal avgjøre saken, og det bør det jo ikke være sånn» (I-4). En sakkyndig uttalte skepsis til hvordan barnet blir forstått, og poengterte at barnet en del ganger blir forstått som små voksne.

5.2.2 Påvirkning fra andre

Samtlige sakkyndige erfarte at barn har en viss lojalitet overfor foreldre, fosterforeldre og barnevernstjenesten, og at dette kan påvirke hvor mye barn ønsker å uttale seg til den sakkyndige. Barns lojalitet kan også påvirke hvordan barnet uttrykker seg, og oppleves av flere sakkyndige som en begrensning for barns deltakelse i det sakkyndige arbeidet: «Det er ikke en begrensning i medvirkning [...] men det er kanskje en begrensning i muligheten å forstå hva dette barnet faktisk mener» (I-5).

Når barn forstår at det de sier i utredning kan påvirke andre enn bare dem selv, opplever flere av de sakkyndige at barna velger å være lojale overfor foreldrene, og unngår å si noe som kan gi negative konsekvenser for dem. En sakkyndig delte opplevelser i lys av dette:

Altså lojaliteten barn har til sine foreldre. Den kan jo legge en betydelig demper på hva barna deler og ikke. Sånn at det å forstå om det barna sier er et reelt uttrykk for hva de tenker og føler, det kan være litt utfordrende når jeg aner at de backer up foreldrene sine, mer enn de gir uttrykk for hva de selv tenker og føler (I-6).

De sakkyndige oppfatter at holdningene til foreldre og fosterforeldre kan påvirke barns mulighet til å medvirke i sakkyndighetsprosessen. Flere sakkyndige opplever at barn ofte ikke vil snakke med dem, dersom de har foreldre rundt seg som er utrygge og ikke har tillit til systemet. En sakkyndig fortalte følgende:

Det er holdninger og litt sånn fra foreldrenes side, for eksempel som jeg var inne på, med hvordan barna påvirkes av det da. Og fordommer barna har på grunn av ting de har hørt fra foreldre eller andre om barnevernet (I-7).

Noen av de sakkyndige erfarer at foreldre og fosterforeldre kan være overbeskyttende og legge føringer for barnet som gjør at det er vanskelig å få tilgang til barnet: «*For eksempel at fosterhjemmet motsetter seg det barnet skal snakkes, eller hvert fall snakket med alene eller observeres i nøytrale settinger. Det kan være foreldre som på en måte ikke gir deg tilgang til å snakke med barnet alene*» (I-2). Flere av de sakkyndige opplever at denne holdningen fra foreldrene kan påvirke barnet i den grad at barnet selv blir utrygg på systemet og den sakkyndige, og dermed ikke tør å uttale seg.

Holdninger fra foreldre og andre rundt erfares også av de sakkyndige å kunne påvirke barna positivt. Flere sakkyndige påpekte viktigheten av at voksne og andre involverte i saken er fleksible og legger til rette for at barnet kan delta, samt uttrykke seg overfor den sakkyndige. På spørsmål om hva de sakkyndige opplever kan bidra til at barn kan delta og medvirke reelt, fortalte en sakkyndig følgende: «*At dem voksne som er rundt barna, at dem er positive og fleksible og på en måte formidler at her er det ålreit at du snakker med den sakkyndige[...] at dem er avslappet på hva som måtte komme frem*» (I-1). Flere av informantene vektla hvordan voksnes positive holdninger overfor den sakkyndige kan bidra til at barn kjenner seg trygge nok til å uttrykke seg.

I de situasjoner hvor barnet har med seg en trygghetsperson opplever flere av de sakkyndige at både barnet og den sakkyndige kan påvirkes. En sakkyndig poengterer at trygghetspersonen barnet har med blir instruert om å hverken si noe eller ha mye øyekontakt med barnet, da den sakkyndige erfarer at det kan påvirke samtalen med barnet. Barnet kan og påvirkes av at det er mange observatører til stede under samvær, som tilsynsfører, veileder og sakkyndig. En sakkyndig pekte på hvordan tilsynsførers observasjoner av samspillet kan være annerledes og utfordringer ved dette:

Altså den eneste problemstillingen som jeg synes har vært litt vanskelig, er at barnevernet ofte har sine egne folk inne. Altså de er for eksempel tilsynsførere, sånn som skal være til stede under samværet. Og det gjør det og litt vanskelig. Så har jeg jo flere ganger opplevd at tilsynsførerne har sett ting som jeg ikke har sett og vise versa der ting har blitt, etter min oppfatning da veldig tolket i forhold til bestemte oppfatninger (I-4).

Det kom frem gjennom analysen at barnet selv kan begrense sin egen medvirkning og at deres erfaringer med systemet påvirker hvilken grad de ønsker å delta. Mange barn har negative erfaringer med systemet, og har mistet tilliten til at noen kan bidra positivt i situasjonen. En sakkyndig beskrev det slik: *«De har mistillit til at folk egentlig kan bidra med noe. Og det kan jo berøre også den sakkyndige. Da vil jo barnet kanskje bli både skeptisk og tilbakeholdende og formidler seg i liten grad»* (I-7).

Noen av de sakkyndige opplever at de selv kan legge begrensninger for hvor mye barn får delta i arbeidet. De poengterer at det er tilfeller der barnets mening ikke bør tillegges så stor vekt, og at det kan være situasjoner hvor de opplever at barnet ikke bør eksponeres mer enn nødvendig. En sakkyndig sa følgende:

Jeg tenker at det er ganske drøyt eller urimelig da eller etisk vanskelig å invitere barn til å reflektere rundt noe som kanskje ikke kommer til å skje [...]. Så der kan det hende at jeg selv, av etiske grunner da, legger noen begrensninger (I-5).

En annen sakkyndig påpekte at selv om en sakkyndig utredning er belastende for barn, så opplever informanten at barn tåler en midlertidig belastning: *«Sånn at jeg prøver å tenke at det å utsette barn for en midlertidig påkjenning kan være et gode, selv om barnet der og da sier at vi ikke vil medvirke, eller de synes det er ubehagelig eller dumt»* (I-2).

5.3 Rammer for det sakkyndige arbeidet

Flere av de sakkyndige påpekte at deres arbeid i stor grad påvirkes av juridiske rammer og mandatet fra oppdragsgiver, i tillegg til den kunnskapen de har tilegnet seg gjennom sin utdanning som psykolog eller psykologspesialist. Til tross for stor enighet blant informantene om sitt kunnskapsgrunnlag, kom det frem i analysen at det var ulike meninger om hvordan arbeidet skal utføres. Noen av informantene anser relasjon som viktig for å innhente barnets mening i det sakkyndige arbeidet. Andre poengterte at det foreligger flere etiske problemstillinger knyttet til det å danne relasjon med barn, og at det sakkyndige arbeidet i større grad handler om å danne en kontakt, med en «profesjonell distanse» til barnet.

5.3.1 Medvirkning som lovpålagt rett

Flere av informantene trakk frem barns rettigheter til å medvirke når det gjelder involvering av barn i sakkyndighetsprosessen. De sakkyndige vektla blant annet barnevernsloven, føringer fra domstoler og NOUer som sentrale retningslinjer for inkludering av barn i prosessen. På spørsmål om hva de sakkyndige tenkte om involvering av barn, svarte en informant: *«Da tenker jeg på den lovfestede retten barn har til å bli informert om saken og til å uttale seg i saken. Slik det er nedfelt i loven, for barn som er gamle nok til at det er aktuelt»* (I-6).

Gjennom analysen kom det frem at inkludering av barn ofte presiseres i mandatet som de sakkyndige får tildelt fra oppdragsgiveren. Selv om mandatet beskriver at barn skal høres og snakkes med, er det likevel et ansvar den sakkyndige har, uavhengig av om det står oppført i mandatet eller ikke: *«Det står veldig ofte eksplisitt i mandatet at barnet skal høres, men hvis ikke det gjør det er vi likevel forpliktet til å snakke med barn»* (I-2). Flere sakkyndige forklarte at de kan i samtaler med barnevernstjenesten drøfte hvordan barn skal inkluderes dersom det anses som nødvendig: *«Det følger av barnevernsloven at dem [barna] skal høres. Sånn at vi diskuterer på en måte ikke hvis det ikke er noen spesielle forhold da»* (I-3). En sakkyndig trekker imidlertid frem at en for tett kontakt med barnevernstjenesten kan påvirke den sakkyndige sin nøytralitet: *«Hvis man får et tett forhold til en kommune der man er mye, så mister man jo litt av den nøytraliteten også»* (I-1).

Til tross for informantenes opplevelse av mandatene som tydelig, var det likevel noen som uttrykte et ønske om større muligheter til å gjennomføre egne vurderinger knyttet til barns medvirkning. En sakkyndig sa følgende: «*Jeg synes det er rart at det ikke har vært mulig å [...] gjøre egne vurderinger da man skal snakke med barnet, eller skal man ikke snakke med barnet? [...] At de vurderingene kanskje kan gjøres individuelt da*» (I-7).

5.3.2 Kunnskapsgrunnlag

I likhet med lovverket som en del av de sakkyndiges kunnskapsgrunnlag, trakk flere frem erfaring og utdanning som kilder til deres kunnskap i arbeidet. Kunnskap som vektlegges blant de sakkyndige fra deres utdanning som psykolog, er blant annet utviklingspsykologi samt kunnskap om normalutvikling og skjevutvikling. Erfaring fra å ha jobbet som sakkyndig i mange år nevnes som en kunnskapskilde blant flere sakkyndige. Likevel poengterte en sakkyndig at erfaring i seg selv ikke direkte er et hjelpemiddel i arbeidet: «*Min erfaring hjelper meg ikke så veldig mye egentlig til å vite om et barn snakker sant eller ikke*» (I-1). En annen sakkyndig fremhevet hvordan erfaring handler om å prøve og feile, og at det bidrar til å finne ut hva som virker og ikke virker i arbeidet med barn.

Kurs, konferanser og andre faglige arenaer går igjen i flere av intervjuene som en nyttig kilde for oppdatert kunnskap i praksisen. En av de sakkyndige fortalte at det å delta jevnlig på kurs og konferanser, er både for å holde seg oppdatert på fagfeltet, men også for å opprettholde godkjenningen som spesialist. Kursing oppleves blant enkelte informanter å være en arena hvor den sakkyndige kan tilegne seg mye god kunnskap gjennom drøfting av arbeidet i fellesskap med andre sakkyndige. En sakkyndig forklarte det på følgende måte:

Jeg har jo fulgt opp med en del andre kurs, og jeg har jo vært i et fellesskap med andre sakkyndige hvor vi har hatt det som tema, og vi har snakket sammen om enkeltsaker og generelt om akkurat den type tema og sånt noe. Og vi er kollegaer, så da får du også mye god informasjon om det (I-7).

5.3.3 «Profesjonell distanse»

De sakkyndige hadde ulike opplevelser av hvor stor profesjonell distanse det er nødvendig å ha i arbeidet, knyttet til det å danne relasjon med barnet. Noen sakkyndige vektla relasjon

som betydningsfullt for barns muligheter til å delta. Andre påpekte etiske dilemmaer knyttet til det å bygge relasjoner med barn og vurderte at det i større grad bør etableres en form for kontakt som skaper trygghet hos barnet, fremfor en relasjon. Begrunnelser for dette var blant annet at relasjon kan gjøre at den sakkyndige mister nøytraliteten dersom de er for involvert, at de skal se barnet utenfra og at barnet kan bli ukritisk og glemme at det de forteller kan få alvorlige konsekvenser.

I uttalelser om å skape kontakt fremfor en tett relasjon, vektlegger noen av informantene viktigheten av å ha en profesjonell distanse i møte med barn. En informant uttalte følgende:

Om man tilsynelatende får god relasjon, så kan barn få forventninger om ting, og så blir de skuffet. Så det er på en måte viktig å ha en profesjonell distanse også, også til barna. Samtidig som man da skal få til en god kontakt. Så det er jo litt vanskelig sånn sett da (I-1).

Noen av informantene påpekte og at de ikke har noen varig rolle i barnets liv, grunnet utredningens tidsramme på tre måneder, og av den grunn ikke kan bygge en tett relasjon: *«Jeg kan ikke etablere en for tett relasjon til et barn som jeg kanskje skal snakke med en tre-fire ganger, så blir jeg borte»* (I-5).

En informant fortalte at deres arbeid i større grad innebærer å bygge profesjonell tillit: *«Det er jo ikke en relasjon som er veldig dyp, men du kan jo klare å opparbeide en type sånn slags profesjonell tillit da, at barnet stoler på deg»* (I-2). Samme informant beskrev relasjonen eller kontakten som den sakkyndige etablerer med barnet, som en form for arbeidsallianse som avhenger av at den sakkyndige har gode prosessferdigheter: *«Sant, det å være hyggelig, ha evne til smalltalk, ikke komme og være en veldig sånn skremmende person [...] Prosessferdigheter i det hele tatt er viktig for å få disse ungene og til å føle seg noenlunde trygge da»* (I-2).

Noen av de sakkyndige poengterte at barnevernstjenesten har bedre muligheter til å etablere gode relasjoner med barn, og at grunnet den profesjonelle distansen i arbeidet er det mer hensiktsmessig å basere seg på informasjon fra barnevernstjenesten, slik en informant forklarte: *«Man må heller basere seg på informasjon fra andre som har en relasjon til barnet tenker jeg. Men da må jo også den informasjonen ses i sammenheng med andre ting»* (I-1).

6.0 Diskusjon

Denne studien har hatt som formål å undersøke sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. For å avgrense problemstillingen og tydeliggjøre hva studien søkte å belyse, formulerte vi to forskningsspørsmål: «Hvordan arbeider sakkyndige eksperter med å skape rom for barns medvirkning?» og «Hvilke utfordringer og muligheter erfarer sakkyndige eksperter som fremtredende for barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen?». Gjennom analysen utarbeidet vi hoved- og undertemaer, som utgjør studiens viktigste funn og grunnlaget for den videre diskusjonen.

Vi vil i dette kapittelet se våre funn i lys av teori og forskning, som tidligere er presentert i oppgaven. Hensikten med diskusjonen er å utvide forståelsen av hvordan sakkyndige opplever barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Først vil vi diskutere sakkyndiges opplevelse av relasjon som en faktor for barns medvirkning. Videre belyses ulike aspekter de sakkyndige trekker frem som betydningsfulle i vurdering av barns medvirkning. Vi vil ytterligere diskutere skjæringspunktet som synes å oppstå mellom sakkyndiges syn på barns rett til beskyttelse og barns rett til medvirkning. Dernest ser vi på ulike utfordringer ved det sakkyndige arbeidet som synes å påvirke barns medvirkning.

6.1. Relasjonens betydning for medvirkning i sakkyndighetsprosessen

Gjennom vår analyse kom det frem at de sakkyndige har ulike opplevelser av relasjonens betydning for barns medvirkning. Noen av de sakkyndige opplever det som avgjørende å danne en relasjon for å skape rom for medvirkning. Andre fortalte at det ikke var de sakkyndiges rolle å utvikle en relasjon til barnet, men heller etablere en form for kontakt der barnet føler seg trygg nok til å kunne uttale seg. Med hensyn til at sakkyndiges særskilte oppdrag har stor innflytelse på beslutninger som rammer barn og foreldres liv, finner vi det interessant at de sakkyndige i denne studien har ulike opplevelser av relasjonens betydning for barns medvirkningsmuligheter i sakkyndighetsprosessen.

6.1.1. Relasjonens kompleksitet

Funn fra både van Bijleveld et al. (2015, s. 136) og Paulsen (2016, s. 13) peker på relasjon som den viktigste faktoren for å skape gode medvirkningsprosesser hos barn. Begge studiene

trekker frem at en god relasjon er avgjørende for at barn skal uttrykke sine meninger og føle at de blir lyttet til, samt tatt på alvor. Videre fremheves det å anerkjenne barnets stemme og å se barnet som en kunnskapsrik aktør, som en viktig faktor i medvirkningsprosessen (Paulsen, 2016, s. 13; van Bijleveld et al., 2015, s. 136). Utvalget av sakkyndige som vektlegger relasjon som viktig i vår studie, begrunner dette med at en trygg relasjon skaper gode forutsetninger for bedre informasjonsutveksling fra barnet. Ytterligere fremhever de sakkyndige at en god relasjon medfører at barnet er trygg på den sakkyndige, noe som resulterer i at observasjonene de sakkyndige gjennomfører kan fremstå som mer autentiske.

Våre funn kan dermed tyde på at de sakkyndige som opplever relasjon som viktig for barns medvirkningsmuligheter, deler resonnementer som samsvarer med Paulsen (2016) og van Bijleveld et al. (2015) sine funn. Slik vi ser det tar imidlertid ingen av studiene hensyn til den asymmetriske relasjonen som foreligger i interaksjoner mellom barn og profesjonsutøvere. Vi vurderer det som aktuelt å belyse dette aspektet da vi diskuterer det sakkyndige arbeidet innen barnevernssaker. Stjernø (2013, s. 141) understreker at det alltid eksisterer en asymmetri i relasjoner mellom profesjonelle og brukere. Dette skyldes at den profesjonelle har kunnskap som brukere mangler, samtidig som den profesjonelle kan fatte beslutninger som brukere nødvendigvis ikke samtykker til. Forholdene gjenspeiler seg også i de etiske prinsippene for nordiske psykologer, som understreker at forskjeller i kunnskap og makt mellom psykologen og klienten vil alltid påvirke den profesjonelle relasjonen. Sakkyndige psykologer har dermed et ansvar for å være oppmerksom på disse forskjellene (Norsk psykologforening, 2022). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2022, s. 11) fremhever den asymmetriske relasjonen i deres veileder for sakkyndige, og peker i likhet med de etiske prinsippene for nordiske psykologer, på nødvendigheten av at sakkyndige er oppmerksomme på den asymmetriske dynamikken i arbeidet sitt.

De sakkyndige i denne studien presenterte få refleksjoner om den asymmetriske relasjonen som foreligger mellom sakkyndige og barna. Våre funn synliggjorde dessuten at enkelte sakkyndige har holdninger om at barn ikke er gode på å vite kilden til sin kunnskap, og at barns meninger derfor må ses i en sammenheng. De sakkyndige begrunner dette med at barn sier ting av ulike grunner og er lett påvirkelig av andre, som foreldre og fosterforeldre. I likhet med dette fremhevet en sakkyndig at traumer kan påvirke barnets hukommelse. Bunkholdt og Kvaran (2023, s. 121) peker på betydningen av profesjonsutøveres holdninger

overfor barnet som avgjørende for å utvikle en god relasjon. Det er først når profesjonsutøvere betrakter barn som kunnskapsrike aktører, at relasjonen mellom profesjonsutøvere og barn har forutsetning for å bli god, samtidig som det asymmetriske forholdet kan bli redusert (Bunkholdt & Kvaran, 2023, s. 121). I lys av funnene som fremhever at de sakkyndige ofte har et kritisk blikk på barns kunnskap, stiller vi spørsmål ved om deres holdninger kan bidra til å opprettholde den asymmetriske relasjonen.

Sakkyndige som ikke vil bygge en relasjon med barn, beskriver imidlertid tilnærminger som tar hensyn til barnets individuelle behov, på samme måte som de som anser relasjon som avgjørende for barns muligheter til å medvirke. De vektlegger, på lik linje, betydningen av en form for kontakt der barn kjenner seg trygge på de sakkyndige. Likevel tar de avstand fra relasjonsbegrepet. De som påpekte at de ikke skal danne en relasjon til barn i sakkyndighetsprosessen, begrunner blant annet dette med at de skal være i barnets liv i en kort periode. Det kom frem i studiens funn at det sakkyndige oppdraget ofte har en tidsramme på tre måneder, og det kan synes at tidsrammen fremstår som en begrensning for sakkyndiges bruk av relasjonsbegrepet. Tunestveit (2021, s. 69) peker på behov for kontinuitet og relasjonsfremmende strukturer i barnevernet for å oppnå reell deltakelse hos barn. Med utgangspunkt i Tunestveit (2021) sin forskning kan det stilles spørsmål om oppdragets tidsramme begrenser muligheten for bruk av relasjonsfremmende strukturer, og dermed fremstår som en hindring for barns mulighet til å oppnå reell medvirkning i sakkyndighetsprosessen.

Enkelte sakkyndige mener at relasjonen til barnet kan føre til at barnet får forventninger, som kan resultere i en opplevelse av at den sakkyndige skuffer dem. Av den grunn mener noen av de sakkyndige at de ikke skal danne en relasjon. Denne profesjonelle distansen som beskrives i studiens funn kan synes å samsvare med de etiske prinsippene for nordiske psykologer. Det beskrives at psykologer skal unngå utenomprofesjonelle relasjoner til klienter, da det kan redusere den profesjonelle distansen og føre til interessekonflikter (Norsk psykologforening, 2022). Med utenomprofesjonelle relasjoner henviser de etiske prinsippene særlig til intime relasjoner med klienter (Norsk psykologforening, 2022), men grunnet en sakkyndigs vektlegging av «profesjonell distanse» i funnene, kan det synes at noen ser på relasjon med barn som en utenomprofesjonell relasjon. Dette kan begrunnes i interessekonflikten som kan oppstå mellom den sakkyndige og barnet, med bakgrunn i at barnet kan ha forventninger til

den sakkyndige, som ikke er i tråd med den sakkyndiges rolle. I lys av den profesjonelle distansen til relasjonsbegrepet og den asymmetriske relasjonen som oppstår, kan det virke som at begrunnelsen enkelte sakkyndige har til å ikke danne relasjon med barnet, forankrer seg i deres barnesyn og paternalistiske holdninger.

6.1.2. Paternalistisk påvirkning

Sentralt i diskusjonen om relasjonens betydning for barns medvirkning er det paternalistiske oppdraget sakkyndige styres av. Oppdraget kan tenkes å komme i konflikt med barn og foreldres ønsker, og kan videre påvirke måten sakkyndige forholder seg til barns medvirkning. Djup og Pettersen (2022, s. 101) viser til at sakkyndiges vurderinger av saken skal legges frem i en rapport. En sakkyndig i vår studie var særlig bevisst på rapportens vekt i beslutninger som fattes, og poengterte at avgjørelsene baserer seg på opplysninger som kommer frem i den sakkyndige rapporten. Dette samsvarer med forskning som peker på at innholdet i rapporten synes å tillegges stor vekt ved rettslige avgjørelser (Augusti et al., 2017, s. 267; Greve et al., 2024, s. 107; Melinder et al., 2021, s. 58; NOU 2023: 7, s. 254). Halvorsen (2023, s. 227) viser til at det foreligger en antagelse i barnevernsfaglig arbeid at profesjonsutøvere besitter en kunnskap om hva som er barnets beste. I lys av sakkyndige som profesjonsutøvere påpeker Melinder et al. (2023, s. 189) at barnets beste derimot ikke er et psykologfaglig begrep, til tross for at de arbeider etter hensynet til barnets beste som prinsipp. Slik tro på ekspertkompetanse som Halvorsen (2023, s. 227) beskriver, kan føre til et arbeid som styres av paternalisme, hvor en har en antagelse om at barnet ikke vet sitt eget beste. Paternalisme kan på den måten redusere barns autonomi (Halvorsen, 2023, s. 227).

Studiens funn kan peke i retning av et syn blant de sakkyndige om at barn ikke er sikre kunnskapskilder, da de er små og påvirkelige av hva som er rundt dem. De sakkyndige trekker frem at barnets stemme må ses i en sammenheng, og at sakkyndige må foreta vurderinger om barnets mening er overveiende gjennomtenkt. Denne oppfatningen kan forstås i lys av negativ paternalisme, som kjennetegner situasjoner hvor barns synspunkter ikke nødvendigvis tas hensyn til (Angel, 2010, s. 149). Med utgangspunkt i dette, er det interessant å reflektere over hvordan paternalisme påvirker sakkyndiges relasjon med barn. Vi kan stille spørsmål om relasjonen mellom sakkyndige og barn er genuin, eller om den preges av barnets frykt for sakkyndiges vurderinger, da det kan resultere i at barnet må flytte

fra sine omsorgspersoner. Som Paulsen (2022, s. 81) poengterer, kan en god relasjon føre til at barn er mer trygge og åpne for å uttrykke sine meninger. Slik vi ser det understreker dette betydningen av at sakkyndige aktivt jobber med å utfordre eventuelle paternalistiske holdninger. Dette skyldes av at slike holdninger kan medføre at barns stemme blir undertrykt, samt påvirke sakkyndiges syn på hvilken verdi relasjon har for barns muligheter til å medvirke.

I tillegg til å utforske hvordan paternalisme, i negativ forstand, kan forstås å begrense barns medvirkningsmuligheter samt påvirke relasjonen mellom sakkyndige og barn, kan det også være interessant å belyse andre aspekter ved den paternalistiske praksisen. Dersom sakkyndige utvikler en trygg relasjon med barn, der deres meninger og interesser vektlegges, kan det paternalistiske oppdraget som sakkyndige styres av ses på som positivt (Angel, 2010, s. 149). Dette fordrer en praksis hvor den sakkyndige anerkjenner barn som kompetente aktører med verdifulle synspunkter. Ellingsen og Skjefstad (2023, s. 132) fremhever betydningen av å styrke individets selvbilde gjennom anerkjennelse, som en forutsetning for barns medvirkning. Dette kan ses i lys av myndiggjøring, hvor profesjonsutøveren tar avstand fra sin ekspertrolle og gir initiativet til barnet (Halvorsen, 2023, s. 228). En slik tilnærming kan tenkes å skape rom for barns medvirkning, og bidra til at relasjonen mellom sakkyndige og barn fremstår som trygg. NOU (2012: 5, s. 153) peker likevel på at barn ikke har utviklet deres selvbestemmelsesevner, og det anses derfor som nødvendig at barnevernet utøver en paternalistisk praksis, til tross for samfunnets ønske om å avvikle relasjoner som er av paternalistisk og asymmetrisk art. Den paternalistiske praksisen synes dermed å være uunngåelig, også for sakkyndige som jobber med barnevernssaker. Som følge av dette vil det være særlig viktig at sakkyndige praktiserer en paternalisme som fremtrer positiv og skaper rom for medvirkning, fremfor en negativ praktisering der barnet overstyres til den grad at de ikke oppnår reell medvirkning i sakkyndighetsprosessen.

6.2 Reell medvirkning?

Utvalget av sakkyndige i denne studien opplever barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen som en rett, grunnet juridiske føringer og mandatet. De sakkyndige fremhevet likevel at de må ta hensyn til ulike faktorer, i vurdering av hvor mye et barn skal medvirke. De pekte særlig på viktigheten av å vurdere barnets uttalelser i en kontekst,

troverdigheten i utsagnene, og om barnet påvirkes av foreldre og andre faktorer. Videre beskriver de sakkyndige varierende opplevelser av hva som anses som viktigst av barns rett til medvirkning og barns behov for beskyttelse, og det synes å oppstå et skjæringspunkt mellom de ulike hensynene. Vi ser dette som interessant og stiller spørsmål om sakkyndiges barnesyn kan ha en påvirkning på barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen.

6.2.1 Betydningsfulle aspekter for barns medvirkning i praksis

Det følger av barnevernsloven (2021, §1-4) at «barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold» som angår dem. Sakkyndige i denne studien vektlegger at barnet skal høres og snakkes med uavhengig av om det er spesifisert i mandatet eller ikke, men at barnets stemme likevel nesten alltid er en del av mandatpunktene. I tråd med barnevernsloven (2021, §1-4), poengterer de sakkyndige at barnets mening likevel må vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Sett i sammenheng med tidligere forskning, pekes det på ulike forhold profesjonsutøvere tar i betraktning ved vurdering av barnets alder og modenhet, og vekting av barnets mening (Hansen og Gerdts-Andresens, 2023, s. 267; Magnussen & Skivenes, 2015, s. 720-721; Skivenes & Strandbu, 2006, s. 21). Magnussen og Skivenes (2015, s. 720) peker særlig på at barns mening må ses i sammenheng med risikonivået de er utsatt for, og det må vurderes om deres uttalelser oppfattes som troverdige og konsekvente. Dette samsvarer med våre funn som indikerer at barnets mening må forstås i en kontekst og ses i sammenheng med andre faktorer, som hvilken informasjon barnet har fått og om barnets uttalelser er overveiende gjennomtenkt.

Sakkyndige i denne studien erfarer at barns uttalelser ofte påvirkes av andre, og av omstendighetene rundt dem. Påvirkning av andre oppleves av de sakkyndige å både fremstå som en mulighet og en begrensning, i deres arbeid med å skape rom for barns medvirkning. Påvirkning fra foreldre trekkes særlig frem som en faktor for hvor mye barnet ønsker å medvirke, og hva de velger å uttale seg om. Barn søker anerkjennelse hos andre, og ifølge Honneth (2003b, s. 262) er de avhengige av anerkjennelse for å utvikle sin identitet. Anerkjennelse fra foreldre, familie og venner, vises gjennom kjærlighet og omsorg, og er særlig viktig for å utvikle både selvtilit og selvforståelse (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 120-121; Honneth, 1992/2008, s. 139). Våre funn indikerer at de sakkyndige i studien opplever at barn som viser lojalitet til foreldre, ofte unngår å si noe som kan gå utover

foreldrene på en negativ måte. I lys av anerkjennelsesteorien og de sakkyndiges opplevelser av at barns meninger påvirkes av andre, kan det tenkes at barns påvirkelighet i stor grad handler om barns ønske om anerkjennelse, gjennom kjærlighet og omsorg fra familie og venner.

Ruud (2021, s. 24) peker på anerkjennelse som kjernen i all kommunikasjon, og at det er særlig viktig å respektere hvordan barn uttrykker seg. Med tanke på dette kan det stilles spørsmål om sakkyndiges kritiske blikk på barns uttalelser, kan påvirke barns muligheter til å medvirke i sakkyndighetsprosessen. Barns lojalitet overfor foreldre har gjennom flere års forskning blitt sett på som en faktor som skaper skepsis og bekymring blant fagfolk, og påvirker hvordan de lar barn delta i beslutningsprosesser (Skivenes & Strandbu, 2021, s. 21). Likevel må det tas hensyn til betydningen av sakkyndiges kritiske blikk på barns uttalelser, da dette kan føre til at barnet opplever å ikke bli tatt seriøst. I lys av Honneth (Ellingsen & Skjefstad, 2023, s. 123; Honneth, 1992/2008, s. 143) kan det argumenteres for at de sakkyndiges kritiske blikk på barns uttalelser kan skape en opplevelse av krenkelse hos barnet, der barnet opplever at deres virkelighetsoppfatning og forståelse for sin situasjon ikke blir anerkjent som gyldig.

6.2.2 Skjæringspunkt mellom beskyttelse og myndiggjøring

Det kommer frem gjennom analysen at sakkyndige selv kan legge begrensninger for barnets medvirkning, i de situasjonene der de opplever at barnet burde skjermes. Dette samsvarer med barnevernets paternalistiske profesjonsutøvelse, som handler om å beskytte barn av hensyn til barnets beste (Skorstad, 2013, s. 208). Tunestveit (2021, s. 59) bruker proteksjonisme som et begrep for å forklare denne beskyttende tilnærmingen til profesjonsutøvere, og peker på at proteksjonisme kan føre til paternalisme. Profesjonsutøvere fremhever ofte et behov for å skjerme barn, fordi de anser det som sin plikt å beskytte barn mot unødig belastning (van Bijleveld et al., 2015, s. 135). Sakkyndiges syn på at barn må skjermes, kan forstås å være konstruert gjennom deres utdanning som psykologspesialist og deres oppfatninger av hva som er barnets beste. Til tross for at sakkyndige arbeider etter føringer i barnevernloven (2021, §1-4) om at barnet skal medvirke, kan en slik proteksjonistisk tilnærming i det sakkyndige arbeidet, synes å bidra til et barnesyn som undertrykker barnets muligheter til å medvirke. Dette indikerer at sakkyndiges oppfatning av

barn som sårbare og i behov for beskyttelse, kan fremstå som et hinder for barnets deltakelse, slik det vises i våre funn, og tidligere forskning (Guldbrandsen & Seim, 2012, s. 71; Skivenes & Strandbu, 2006, s. 19; Tunestveit, 2021, s. 68-69; van Bijleveld et al., 2015, s. 135).

Synet på barn som sårbare kan videre føre til at den sakkyndige ser et for stort behov for å skjerme barnet, og i lys av Hart (1992) overstyre barnet i så stor grad at de ikke tildeles mulighet til å medvirke på en reell måte. Ifølge Hart (1992, s. 11) fremkommer medvirkning først når barn tildeles en betydningsfull rolle hvor de blir gitt mulighet til å si sin mening samt gi sin tilslutning i saken. Sakkyndiges fokus på å skåne barnet mot unødig belastning, kan følgelig synes å skape en risiko for at barns medvirkning ikke foregår på det nivået der medvirkning anses reell. Medvirkning argumenteres for å fremstå som mer symbolsk enn reelt i de situasjonene der barn i liten eller ingen grad har mulighet til å si sine meninger, og befinner seg da på et nivå der medvirkning oppfattes å være fraværende (Hart, 1992, s. 9). Det kan dermed, i lys av Hart (1992), tenkes at sakkyndiges intensjoner om å skjerme barnet kan skape utfordringer for barns mulighet til å oppnå reell medvirkning i prosessen.

Sakkyndiges profesjonelle rolle og ansvar som voksne kan ses i sammenheng med overordnede rettslige føringer om at barn har rett til beskyttelse (barnevernsloven, 2021, § 1-1), men det må balanseres med barnets behov for å uttrykke seg og delta aktivt. Dette trekkes frem i tidligere forskning, hvor det poengteres at det er en selvfølge at barn må beskyttes, men at det må gjøres til en viss grad (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 19). Et vesentlig aspekt i barns personlige utvikling er at de oppdras til å bli voksne individer, noe som innebærer at de blir vist respekt og får delta i beslutningstaking, på lik linje med andre voksne aktører (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 19). Gjennom våre funn kommer det frem at barn tåler å utsettes for midlertidige påkjenninger ved å medvirke, mer enn sakkyndige kanskje tror. En sakkyndig utredning kan oppfattes som en belastning på barnet, men fremstår paradoksalt nok som et gode for barnet. Det er viktig å involvere barn i beslutningsprosesser, samtidig som det kan være hensiktsmessig å avgrense hvilke områder de har autonomi, slik at de kan ta informerte valg innenfor de områdene (Nordby et al., 2013, s. 94).

Det økende fokuset på barns medvirkning, innebærer også et økende fokus på å anerkjenne barn som autonome individer, med tillit til at de kan ta fornuftige valg om eget liv (Eide, 2013, s. 168; Ellingsen et al., 2014, s. 118). Både Skivenes og Strandbu (2006, s. 22) og van

Bijleveld et al. (2015, s. 137) peker på at barn må anerkjennes som kunnskapsrike aktører for å skape muligheter for at barn kan medvirke. Særlig peker Skivenes og Strandbu (2006, s. 19) på at barn må kunne utvikle seg og oppdras til å bli voksne som tar del i beslutninger, og bli behandlet som mennesker med rettigheter. Funnene fra studien vår peker imidlertid på at de sakkyndige ser en risiko ved at barn tildeles for stor grad av autonomi og ansvarliggjøres som små voksne. Sett i lys av Harts (1992, s. 11) medvirkningsstige, er det ikke alltid hensiktsmessig at barn befinner seg på stigenes øvre trinn, der barn tildeles ansvar og initierer beslutningsprosessen. Når medvirkning fører til et stort ansvar på barn og deres synspunkter, ser vi muligheter for at det kan oppstå fallgruver eller et brekkpunkt, slik som en av informantene i denne studien beskriver det. Barnet kan dermed synes å føle seg overveldet av det tilegnede ansvaret, trekke seg unna og ikke ønske å medvirke. Vi ser dette i samsvar med kritikken empowerment har fått for at det oppstår en fallgrube, i de tilfeller der brukeren tildeles en grad av selvbestemmelse som de ikke er i stand til å håndtere til sitt eget beste. Kritikken knyttes særlig til hvordan det økende fokuset på empowerment har gjort begrepet til et honnørord blant fagfolk (Halvorsen, 2023, s. 231). Forskning peker blant annet på at barns medvirkningsrett kan fremstå mer ideologisk enn som en rettighet, når det praktiseres med henhold til formelle rammer, fremfor kvaliteten og innholdet i det (Hansen & Gerdt-Andresen, 2023, s. 272). I lys av våre funn, som peker på et økende fokus på barns medvirkning, ser vi en mulig risiko for at «medvirkning» blir en ideologi i det sakkyndige arbeidet, fremfor at det realiseres, noe som kan påvirke hvordan barn medvirker i sakkyndighetsprosessen.

6.3 Dilemma i sakkyndighetsrollen med å skape rom for barns medvirkning

Gjennom analysen identifiserte vi flere potensielle utfordringer knyttet til sakkyndiges arbeid og hvordan det kan påvirke barns medvirkning. De sakkyndige fortalte at de henter mye informasjon om saken og barnet fra oppdragsgiver, særlig barnevernstjenesten. Med hensyn til at de sakkyndige får tildelt mandat for arbeidet av oppdragsgiver, reises det spørsmål om sakkyndiges nøytralitet i deres kontakt med barn. Gitt de ulike kunnskapsgrunnlagene mellom sakkyndige og oppdragsgiver, ser vi det også som interessant at de sakkyndige i vår studie kan synes å ha stor tolkningsfrihet i forhold til hvordan barn skal medvirke i sakkyndighetsprosessen.

6.3.1 Spenningsfeltet mellom mandatet og sakkyndige som nøytrale eksperter

Det kommer frem i NOU (2023:7, s. 251) at sakkyndige skal ha en uavhengig nøytral rolle i arbeidet, der de skal belyse et saksforhold med en objektiv vurdering, for å styrke tilliten til beslutningene som fattes. Likevel ser utvalget i NOUen en nyanse av manglende nøytralitet ved at sakkyndige blir finansiert av blant annet barnevernstjenesten som oppdragsgiver. Det kan dermed foreligge en økonomisk interesse hos sakkyndige, med sikte på å sikre seg fremtidige oppdrag fra barnevernstjenesten. Utvalget i NOUen kan derimot ikke fastslå at manglende nøytralitet blant sakkyndige er et faktum, da det ikke foreligger forskning på dette (NOU 2023:7, s. 253). Til tross for at våre funn ikke synliggjør dette aspektet, finner vi det likevel interessant å diskutere hvor nøytrale de sakkyndige er, ettersom de blir tildelt et mandat som er utarbeidet med utgangspunkt i oppdragsgiverens interesser.

Våre funn fremhever at de sakkyndige, gjennom samtaler med barneverntjenesten, kan avklare mandatet og få informasjon om barnet. Det var imidlertid én sakkyndig som problematiserte hvordan kontakten med barnevernstjenesten kan påvirke nøytraliteten til de sakkyndige. Slik vi ser det kan dette antyde at informasjonen de sakkyndige får fra barnevernstjenesten vil kunne påvirke deres nøytralitet. Vi undrer oss over om informasjonen sakkyndige får fra andre kan føre til at sakkyndige opplever å ha et representativt bilde av barnets stemme. Vi stiller derfor spørsmål ved om dette medfører at sakkyndige ikke vektlegger barnets uttalelser like mye, eller begrenser deres muligheter til å medvirke. Vi stiller oss kritiske til hvilke konsekvenser dette kan ha for barns muligheter til å medvirke og bli hørt i sakkyndighetsprosessen.

Funn fra Melinder et al. (2021, s. 70) understreker behovet for tydeligere retningslinjer i forbindelse med formulering av mandater til sakkyndige. Dette skyldes blant annet at svært få sakkyndige blir bedt om å gjennomføre samtaler med barn, samtidig som det foreligger få instruksjoner knyttet til metodebruk for samtale (Melinder et al., 2021, s. 74-75). Våre funn peker derimot på at de sakkyndige har en opplevelse av at mandatene ofte beskriver at barn skal høres, og at de får tilstrekkelig informasjon om hvordan de bør nærme seg det enkelte barnet, dersom det anses som nødvendig. I de tilfeller hvor det ikke kommer frem av mandatet at de sakkyndige skal snakke med barn, forteller flere at de likevel er forpliktet til å gjøre dette. Dette samsvarer med Djup og Pettersen (2022, s. 110) som understreker viktigheten av at sakkyndige snakker med barnet, uavhengig av om det er spesifisert i

mandatet eller ikke. Selv om de sakkyndige opplever mandatene som tilstrekkelige, var det likevel noen sakkyndige som uttrykte et ønske om å foreta selvstendige vurderinger knyttet til samtaler med barn. Dette kan ses i sammenheng med Melinder et al. (2021, s. 71) som fremhever at det kan tenkes at sakkyndige foretrekker åpne mandater, da det gir de større rom til å fokusere på det de selv anser som viktig. Med utgangspunkt i dette, og våre funn, kan vi diskutere hvordan åpne mandater kan synes å påvirke sakkyndiges nøytralitet og barns medvirkningsmuligheter.

Det kan argumenteres for at åpne mandater, hvor sakkyndige gis muligheter til å foreta selvstendige vurderinger knyttet til samtaler med barn, kan bidra til å sikre at sakkyndiges vurderinger forblir uavhengige. Dette kan på sin side styrke deres nøytralitet. På den andre siden kan det tenkes at åpne mandater kan føre til at de sakkyndiges personlige preferanser og tolkninger blir mer fremtredende. Følgelig kan det utfordre både de sakkyndiges nøytralitet og objektivitet i vurderingene, samt barns medvirkningsmuligheter. I likhet med dette kan vi stille spørsmål om åpne mandater kan være risikofylt ved at barns stemme ikke vektlegges, til tross for at barnevernsloven (2021, § 1-4) stadfester at barn har rett til å medvirke. Dette kan ses i lys av uttalelsen fra en sakkyndig i vår studie, som påpekte at det ikke er sakkyndiges jobb å hente barns meninger med mindre det er angitt i mandatet. Samme sakkyndige fremhever likevel at barnets stemme nesten alltid er en del av mandatet. Vi stiller oss undrende til at vedkommende ikke skaper rom for barns medvirkning dersom det ikke er spesifisert i mandatet. Hvis dette er tilfellet for flere sakkyndige, ser vi en betydelig risiko i at barns stemme ikke inkluderes i vurderingene som de sakkyndige tar. Dette vil være svært uheldig, ettersom sakkyndiges vurderinger blir sterkt vektlagt i beslutninger som fattes (Augusti et al., 2017, s. 267; Greve et al., 2024, s. 107; Melinder et al., 2021, s. 58; NOU 2023: 7, s. 254). Slik vi ser det, understreker dette betydningen av at sakkyndiges mandater spesifiserer at barn skal høres. Dette samsvarer med Melinder et al. (2021, s. 76) som synliggjør at det er behov for mer standardiserte mandater hos sakkyndige. Det kan argumenteres for at bruk av standardiserte mandater, som inkluderer barns stemme som et mandatpunkt, kan bidra til å sikre at barns rett til å medvirke ivaretas. Samtidig kan det tenkes at standardiserte mandater bidrar til å opprettholde nøytraliteten blant sakkyndige.

6.3.2 Faglig gap

Tunestveit (2021, s. 68) argumenterer for at barnevernet strever med å implementere en praksis som samsvarer med faglige retningslinjer, hvor barn anerkjennes som aktive aktører med evne til å delta. Det kommer frem i studiens funn at de sakkyndige opplever lovgivninger som barnevernsloven, og NOUer som sentrale føringer for hvordan barn skal inkluderes. I likhet med dette peker de på mandatet de får tildelt av oppdragsgiver som en ramme for arbeidet. Dette er forhold som også kommer til syne i veilederen for sakkyndige, utviklet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2022, s. 21). Funnene i vår studie indikerer at mandatet ofte beskriver at barn skal høres og snakkes med. I tråd med argumenter fra Tunestveit (2021, s. 68), synes det derimot ikke som at mandatene vektlegger at barn skal anerkjennes som aktive aktører. Det kan argumenteres for at mandatene legger lite føringer for at barn skal anerkjennes som autonome individer, til tross for at barns autonomi synes å være en forutsetning for deres medvirkning (Ellingsen et al., 2014, s. 118). Det fremstår derfor som at sakkyndige har en betydelig innflytelse på hva det faktisk innebærer at barn anerkjennes som kompetente aktører i sakkyndighetsprosessen. Med bakgrunn i studiens funn, som peker på at sakkyndiges arbeid med barn i stor grad baseres på psykologfaglig kunnskap, ser vi det som interessant at mandatene legger lite føringer for hva det innebærer at barn skal anerkjennes og medvirke. Til tross for at sakkyndige har oppdrag på barnevernsfeltet, synes de dermed å ha stor frihet til å anvende egne psykologfaglige forståelser og vurderinger i hva det vil si å anerkjenne barns medvirkning.

Forskning peker på at sakkyndiges tilføring av nye perspektiver og kunnskap, anses som verdifulle bidrag for å skape helhetlige vurderinger i beslutningene som fattes (Greve et al., 2023, s. 1051; Greve et al., 2024, s. 108-109; Melinder et al., 2023, s. 187). Sakkyndige er særlig verdifulle for å sikre at barnets syn og meninger fremmes i retten, da deres rolle er å snakke med barnet (Greve et al., 2023, s. 1052). Imidlertid identifiserte Greve et al. (2023, s. 1049) et faglig gap som oppstår mellom den sakkyndige og dem som benytter seg av de sakkyndige rapportene. Et slikt faglig gap ser ut til å oppstå når det er betydelige forskjeller i kunnskapen mellom de ulike partene, og når det mangler innsikt i hverandres fagområder. Dette gapet anses som problematisk da mangelen på kunnskap i de ulike fagfeltene kan påvirke kvaliteten på beslutningsgrunnlaget (Greve et al., 2023, s. 1049-1050). Til tross for at de sakkyndige i denne studien ikke gir uttrykk for en opplevelse av et faglig gap, stiller vi

spørsmål om et slikt gap oppstår i deres arbeid, og hvilken innvirkning dette har for barns medvirkning.

Det kommer frem i våre funn at sakkyndiges tilnærming til arbeidet med barn i stor grad bygger på kunnskap fra det psykologiske fagfeltet. Særlig trekkes utviklingspsykologien frem som en sentral kunnskapskilde i arbeidet med barn. Den norske ordningen med bruk av sakkyndige i barnevernssaker skiller seg fra andre land, der sakkyndige heller innehar en helse- og sosialfaglig kompetanse fremfor en psykologfaglig (NOU 2023: 7, s. 247).

Forholdene gjenspeiler seg også i denne studien ved at samtlige sakkyndige er utdannet psykologspesialister. Forskning fra Melinder et al. (2023, s. 189) peker på at sakkyndiges hyppigste utredningstema er barnets behov, som er i tråd med det overordnede prinsippet «barnets beste», til tross for at barnets beste ikke er et psykologfaglig begrep. Med bakgrunn i oppdragsgivers og sakkyndiges ulike kunnskapsgrunnlag, stiller vi spørsmål om deres oppfatning av hva som er til barnets beste, ikke nødvendigvis stemmer overens. I lys av dette, ser vi et potensial for at det kan oppstå et faglig gap mellom den sakkyndiges tolkning av mandatene og oppdragsgiverens intensjoner.

Melinder et al. (2021, s. 74) peker på at det er viktig å skille mellom psykologfaglige- og andre vurderinger, for å best nyttiggjøre seg av de sakkyndiges kompetanse og vurderinger. Det kommer frem i våre funn at de sakkyndige ofte innhenter informasjon fra andre som er involvert i saken, slik som barnevernsarbeidere, foreldre og fosterforeldre. Informasjonen fra andre ble trukket frem som nyttig for å skape en forståelse av hvordan de kan møte barnet, og tilegne seg en dypere forståelse av barnets situasjon. Det kan argumenteres for at informasjonen de sakkyndige innhenter fra andre involverte, kan bidra til å belyse potensielle forskjeller i oppfatninger og prioriteringer mellom de ulike aktørene i saken. Likevel påpeker Melinder et al. (2021, s. 74) at sakkyndige kan vurdere informasjonen de mottar fra andre, ut fra sitt psykologfaglige perspektiv. De som benytter seg av de sakkyndige vurderingene, har dermed et ansvar for å vurdere hva som ligger til grunn for de opplysningene som kommer frem i vurderingene (Melinder et al., 2021, s. 74).

7.0 Oppsummering og avsluttende refleksjoner

I denne studien har vi søkt å belyse sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. For å besvare studiens problemstilling, gjennomførte vi semistrukturerte intervjuer av åtte sakkyndige eksperter fra ulike deler av Norge. Den refleksive tematiske analysen resulterte i tre hovedfunn som baserer seg på sakkyndiges syn på barns medvirkning. Tidligere forskning og ulike teoretiske perspektiver har blitt brukt i diskusjonen for å forstå studiens funn i en større sammenheng.

Utvalget av sakkyndige i denne studien opplever det økende fokuset på barns medvirkning i barnevernsfeltet som viktig. De fremhevet betydningen av å få frem barnets stemme i sakkyndigrapporten, da opplysningene i rapportene synes å tillegges stor vekt i beslutningene som fattes av avgjørelsesorganene. Hvordan sakkyndige skaper rom for barns medvirkning, synes gjennom studiens funn å være forskjellig. Gjennom analysen av datamaterialet fant vi at de sakkyndige var opptatt av å imøtekomme barnets individuelle behov. I likhet med dette opplever de sakkyndige at barnet må være en deltakende aktør for å medvirke i sakkyndighetsprosessen. Studien fant likevel flere utfordringer med rammene for det sakkyndige arbeidet, og hvordan det kan synes å påvirke barns medvirkningsmuligheter.

Studien avdekket at de sakkyndige synes å ha ulike oppfatninger om hva som er viktig for at barn skal medvirke i sakkyndighetsprosessen. Enkelte hadde opplevelser som samsvarer med tidligere forskning, som peker på relasjon som avgjørende for å skape gode medvirkningsprosesser for barn (Paulsen, 2016, s. 13; van Bijleveld et al., 2015, s. 136). Andre synes derimot å ta avstand fra relasjonsbegrepet, og begrunner dette med etiske utfordringer samt at barn bør skjermes mot unødige belastninger som kan forekomme. Dette reiser spørsmål om det kan oppstå et skjæringspunkt i den sakkyndige praksisen, mellom hensynet til barns behov for beskyttelse og deres rett til å medvirke. Mye kan tyde på at det paternalistiske oppdraget sakkyndige styres av, kan påvirke hvordan de oppfatter og forholder seg til barnet, og føre til at noen velger å skjerme barnet i større grad enn andre. I lys av at oppdragets paternalistiske praksis er uunngåelig, synliggjorde denne studien viktigheten av at sakkyndige er bevisste på sine paternalistiske holdninger og hvordan dette kan påvirke barns muligheter til å medvirke.

I samsvar med forskning peker de sakkyndige på at barns uttalelser må ses i en kontekst, ettersom barns meninger kan påvirkes av eksterne faktorer, som foreldre og fosterforeldre. Dersom sakkyndige stiller seg for kritiske til troverdigheten i barns uttalelser, er det en fare for at barnet føler seg krenket og mindre verdsatt, enn som en kompetent aktør i sakkyndighetsprosessen. Likevel er det også en risiko for at et for stort fokus på barns medvirkning kan føre til at barn tillegges for mye ansvar. I lys av forskning, som indikerer at medvirkning kan oppfattes som en ideologi (Hansen & Gerds-Andresen, 2023, s. 272), ser vi en risiko for at medvirkning ikke alltid blir tilstrekkelig realisert i praksis, men heller kan bli brukt som et honnørord for å styrke de sakkyndiges vurderinger.

I likhet med tidligere forskning, pekte de sakkyndige på at deres rapport har stor betydning for beslutningene som fattes av avgjørelsesorganene. Selv om sakkyndiges innspill er viktige for beslutningene som fattes, avdekket studien flere utfordringer knyttet til sakkyndiges rolle, og mandatet som det sakkyndige oppdraget styres av. Studien reiste blant annet spørsmål om sakkyndiges nøytralitet, ved at de får informasjon om barnet fra oppdragsgiver og hvordan det kan påvirke barns medvirkningsmuligheter. Det er også interessant at sakkyndige synes å ha en viss frihet til tolkning av hva barns medvirkning innebærer, noe som kan skape uenigheter mellom det barnevernsfaglige og det psykologfaglige perspektivet. Mye kan tyde på at det er et potensial for at slike uenigheter innenfor de systemiske rammene, kan påvirke barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen.

7.1 Styrker og svakheter ved studien

Denne studien undersøker et tema som er lite belyst i eksisterende forskning, og særlig er det mangel på forskning som omhandler sakkyndiges opplevelser av barns medvirkning i sakkyndighetsprosessen. Med økt oppmerksomhet på barns medvirkning på barnevernsfeltet, er det stadig et behov for oppdatert kunnskap. Slik vi ser det, er en styrke ved denne studien at den kan gi verdifull kunnskap og innsikt i et tema hvor det foreligger begrenset forskning.

Vår kunnskap om temaet i forkant av studien, kan tenkes å både være en styrke og en svakhet. At vi hadde lite kjennskap til temaet, kan være en svakhet i den forstand at vi ikke hadde en fullstendig forståelse for hvordan sakkyndige arbeider med barns medvirkning. På den andre siden kan dette ses på som en styrke, da vår begrensede forhåndskunnskap gjorde

oss objektive og åpne for de sakkyndige sine perspektiver. Vi ser det som en styrke at vi var to som gjennomførte analysen. Dette gjorde det mulig for oss å identifisere samt korrigere potensielle skjevheter i hverandres tolkninger av datamaterialet.

Studien baserer seg på et begrenset utvalg, noe som gjør at vi ikke kan anta at de sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning er representative for alle sakkyndige. Vi ser likevel en styrke ved at utvalget ikke er avgrenset til en bestemt region i Norge, men snarere består av sakkyndige fra flere deler av landet. Selv om kvalitative studier sjelden kan generaliseres, hevder Brottveit (2018c, s. 68) at undersøkelsen kan ha en overføringsverdi. Vi vurderer at studien har funn som samsvarer med tidligere forskning. Studiens funn indikerer også at de sakkyndige deler erfaringer knyttet til barns medvirkning, noe som kan tale for at deres opplevelser kan være gjenkjennbare for flere sakkyndige.

7.2 Implikasjon for praksis og videre forskning

Studiens funn synliggjorde at de sakkyndige har ulike forståelser av hva det innebærer å la barn medvirke. Det sakkyndige praksisfeltet kan synes å trenge tydeligere retningslinjer knyttet til hvordan barn skal medvirke i sakkyndighetsprosessen. Veilederen for det sakkyndige utredningsarbeidet etter barnevernsloven, utviklet av Barne-, ungdoms- og familiedirektorater (2022, s. 24), poengterer at barn skal medvirke i sakkyndighetsprosessen. Veilederen spesifiserer derimot ikke hva det innebærer å la barn medvirke. Det kan dermed argumenteres for at veilederen bør inkludere forslag om ulike metoder sakkyndige kan benytte seg av, for å skape rom for barns medvirkning. Vi ser det ytterligere som nødvendig at alle sakkyndige mandater spesifiserer at barn skal høres og medvirke i prosessen.

I denne studien har vi fått et innblikk i sakkyndiges opplevelser av- og erfaringer med barns medvirkning. Det foreligger ingen tidligere forskning som har belyst sakkyndiges syn på barns medvirkning, noe som gjør at vårt bidrag kan tilføre verdifull kunnskap på et område som ikke er grundig utforsket. Vi ser det likevel som nødvendig med mer forskning på temaet, da vår studie begrenser seg til enkelte sakkyndige sine opplevelser av fenomenet. Vi ser særlig et behov for forskning som undersøker barns opplevelser av det å medvirke i sakkyndighetsprosessen, for å få ytterligere kunnskap og en dypere forståelse av barns medvirkning. Dette vil være viktig da det tross alt er barna det handler om.

Litteraturliste

- Alexander, proff., Glorija, proff., Toresen, G. & Steinrem, I. (Red.). (2018). *Barnas barnevern: trygt, nyttig og samarbeidende for barn*. Universitetsforlaget.
- Angel, B. Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer — en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 87(3), 141–151.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-02>
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis; En håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm Akademisk.
- Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid. Floskel, styringsverktøy, eller frigjøringsstrategi?* Gyldendal Akademisk.
- Augusti, E-M., Bernt, C. & Melinder. (2017). Kvalitetssikring av sakkyndighetsarbeid – en gjennomgang av vurderingsprosesser i Barnesakkyndig kommisjon, fylkesnemnder og domstoler. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål*, 15(4), 265-289. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2017-04-02>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2022). *Veileder for sakkyndig utredningsarbeid i saker etter barnevernloven*[Veileder]. Bufdir.
https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/veileder_for_sakkyndig_utredningsarbeid_i_saker_etter_barnevernloven.pdf
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-18-97>
- Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter (20-11-1989)*. Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

- Berrick, J. D., Dickens, J., Pösö, T., & Skivenes, M. (2015). Children's involvement in care order decision-making: A cross-country analysis. *Child Abuse & Neglect*, 49, 128–141. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.07.001>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101, <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. SAGE Publications Inc.
- Brottveit, G. (2018a). Den kvalitative forskningsprosessen og kvalitative forskningsmetoder. I G. Brottveit (Red.), *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert* (s. 84-106). Gyldendal.
- Brottveit, G. (2018b). Hermeneutikk og vitenskap. I G. Brottveit (Red.), *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert* (s. 32-45). Gyldendal.
- Brottveit, G. (2018c). Om forskningsdesign. I G. Brottveit (Red.), *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert* (s. 62-73). Gyldendal.
- Brottveit, G. (2018d). Om vitenskapsteoretiske begreper og grunnsyn. I G. Brottveit (Red.), *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert* (s. 16-31). Gyldendal.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2023). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (3. utg.) Gyldendal.
- Christiansen, J. C. V. & Lorås, L. (2024) Hva er relasjonelt arbeid. I S. K. Lindeman & L. Lorås (Red.), *Håndbok i relasjonelt arbeid* (s. 15-23). Fagbokforlaget.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2023). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (6. utg.). SAGE Publications Inc.

- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4. utg.). SAGE Publications Inc.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal.
- Djup, H. W. & Pettersen, R. E. (2022). Bruk av sakkyndige i barnevenssaker. I G. K, Andersland, *Barnevens- og helsnemnda: en lærebok* (s. 101-136). Fagbokforlaget.
- Eide, S. B. (2013). Menneskesyn og sosialt arbeid. I S.B. Eide & B. Skorstad, *Etikk - til refleksjon og handling i sosialt arbeid* (3. utg., s. 152-173). Gyldendal akademisk.
- Eide, S. B. (2019). Etikk i barnevernet. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog: En grunnbok* (s. 66-78). Universitetsforlaget.
- Ellingsen, I. T., Schjelderup, L. & Omre, C. (2014). Barn og unges medvirkning i barnevernet. I I. T. Ellingsen & R. S. Østerhaug (Red.), *Barnevernets brennpunkt - beslutningsgrunnlag og beslutninger* (s. 115 -136). Universitetsforlaget.
- Ellingsen, I. T. & Skjefstad, N. S. (2023). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I I. T. Ellingsen, L. C. Kleppe, I. Levin & B. Berg (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (2.utg., s. 118-136). Universitetsforlaget.
- Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon. (2022). *Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon* (FOR-2022-08-12-1430). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2022-08-12-1430>
- Forskrift om barns medvirkning i barnevernet. (2023). *Forskrift om barns medvirkning i barnevernet* (FOR-2023-10-12-1631). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2023-10-12-1631>

- Fraser, N. (2003). Social justice in the age of identity politics: Redistribution, Recognition, and Participation. I N. Fraser & A. Honneth, *Redistribution or Recognition? A political-philosophical exchange* (s. 7-109) (J. Golb, J. Ingram & C. Wilke, Overs.). Verso. (Opprinnelig utgitt 2003).
- Greve, R. A., Christiansen, Ø. & Jørgensen, T. (2024). Social workers' perspectives on the role and function of independent experts in care proceedings in Norway: Contributions and devaluation. *Child & Family Social Work*, 29(1), 102-111. <https://doi.org/10.1111/cfs.13054>
- Greve, R. A., Jørgensen, T., Christiansen, Ø., Samsonsen, V. & Braarud, H. C. (2023). Independent experts in care order proceedings: a scoping review. *European Journal of Social Work*, 26(6), 1045–1058. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2155800>
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Gulbrandsen, L. M., Seim, S. & Ulvik, O. S. (2012). Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid. *Sosiologi i dag*, 42(3-4), 54-78. <https://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1019>
- Halvorsen, T. (2023). *Teorier i moderne barnevern*. Fagbokforlaget.
- Hansen, H. A. & Gerds-Andresen, T. (2023). Barns rett til medvirkning: Betydningen av barns medvirkning i Barneverns- og helsenemndas beslutningsprosess, når sak om omsorgsovertakelse behandles. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 100(4), 260–275. <https://doi.org/10.18261/tnb.100.4.5>

- Hart, R. A. (1992). *Childrens Participation: From Tokenism to Citizenship*. UNICEF International Child Development Centre.
https://www.researchgate.net/publication/24139916_Children's_Participation_From-Tokenism_To_Citizenship
- Honneth, A (2003a). Redistribution as Recognition: A Response to Nancy Fraser. I N. Fraser & A. Honneth, *Redistribution or Recognition? A political-philosophical exchange* (s. 110-197) (J. Golb, J. Ingram & C. Wilke, Overs.). Verso. (Opprinnelig utgitt 2003).
- Honneth, A (2003b). The Point of Recognition: A Rejoinder to the Rejoinder. I N. Fraser & A. Honneth, *Redistribution or Recognition? A political-philosophical exchange* (s. 237-267) (J. Golb, J. Ingram & C. Wilke, Overs.). Verso. (Opprinnelig utgitt 2003).
- Honneth, A (2008). *Kamp om anerkjennelse* (L. Holm-Hansen, Overs.). Pax forlag. (Opprinnelig utgitt 1992).
- Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S., & Tufte, P. A. (2020). Introduksjon. I D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim & P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (s. 11-23). Gyldendal.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Læret, O. K. & Skivenes, M. (2023). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utg., s. 38-55). Universitetsforlaget.
- Magnussen, A-M. & Skivenes, M. (2015). The Child's Opinion and Position in Care Order Proceedings. *The International Journal of Children's Rights*, 23(4), 705–723.
<https://doi.org/10.1163/15718182-02304001>

- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget,
- McMellon, C. & Tisdall, E. K. M. (2020). Children and Young People's Participation Rights: Looking Backwards and Moving Forwards. *The International Journal of Children's Rights*, 28(1), 157–182. <https://doi.org/10.1163/15718182-02801002>
- Melinder, A., Jahren, M. E. S. & Bernt, C. (2023). Hvordan arbeider sakkyndige psykologer med barnevernssaker? En gjennomgang av 1855 saker fra årene 2018–2020. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 21(3), 175–195. <https://doi.org/10.18261/fab.21.3.3>
- Melinder, A., Koch, K. & Bernt, C. (2021). Som du spør, får du svar: En gjennomgang av mandater til sakkyndige i barnevernssaker. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 19(1), 52-76. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2021-01-04>
- Nordby, H., Bennin, C. & Buer, B. A. (2013). *Etikk i barnevern*. Gyldendal akademisk.
- Norsk psykologforening. (u.å). *Sakkyndig*. Norsk psykologforening. <https://www.psykologforeningen.no/lonn-og-arbeid/jus-og-arbeidsliv/sakkyndig>
- Norsk psykologforening. (2022). *Etiske prinsipper for nordiske psykologer*. Norsk psykologforening. <https://www.psykologforeningen.no/fag-og-politikk/etikk/etiske-prinsipper-for-nordiske-psykologer#1.-innledning>
- NOU 2012: 5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>

- NOU 2023: 7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid — Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-7/id2966836/>
- Olsen, G., Oltedal, S. & Hutchinson, G. S. (2023). *Teorier i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene forskning*, 9(1), 4–15. <https://fontene.no/forskning/ungdommers-erfaringer-med-medvirkning-i-barnevernet-6.584.865505.63d8d048fc>
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*. Gyldendal akademisk.
- Percy-Smith, B. & Thomas, N. (2010). Conclusion: emerging themes and new directions. I B. Percy-Smith & N. Thomas (Red.), *A handbook of children and young people's participation : perspectives from theory and practice* (s. 356-366). Routledge.
- Prop.133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernsloven*. Barne- og familiedepartementet.
<https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-133-l-202021>
- Reddy, N. & Ratna, K. (2002). *A journey in children's participation*. The Concerned for Working Children. <https://www.concernedforworkingchildren.org/wp-content/uploads/A-Journey-in-childrens-participation.pdf>
- Ruud, A. K. (2021) *Hvorfor spurte ingen meg?: Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. (2. utg.). Gyldendal.
- Skilbrei, M.-L. (2023). *Kvalitative metoder: planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon* (2. utg.). Fagbokforlaget.

- Skivenes, M. & Strandbu, A. (2006). A Child Perspective and Children's Participation. *Children, Youth and Environments*, 16(2), 10–27.
<http://www.jstor.org/stable/10.7721/chilyoutenvi.16.2.0010>
- Skorstad, B. (2013). Etikk, organisasjon og kultur. I S.B. Eide & B. Skorstad, *Etikk - til refleksjon og handling i sosialt arbeid* (3. utg., s. 203-225). Gyldendal akademisk.
- Slettebø, T., Brodtkorb, E. & Dalen, H. (2011). *Bruker, Brukermedvirkning, Bruker med virkning, Tverrfaglig samarbeid, Partnerskap: En brukermedvirkningsprosess i HUSK* (KREM-rapport 2/2011). KREM Norge. https://www.krem-norge.no/wp-content/uploads/2015/12/HUSK_brukermedvirkning_52s.pdf
- Stjernø, S. (2013). Profesjon og solidaritet. I A. Molander & J-C. Smeby (Red.), *Profesjonsstudier II* (130-143). Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thornquist, E. (2018). Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori; for helsefag (2.utg.). Fagbokforlaget.
- Thrana, H. M. (2008). *Vil jeg bestemme?: om barn og ungdoms medvirkning*. Gyldendal Akademisk.
- Tjora, A. (2018). *Viten skapt: kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Tunestveit, M. (2021). *Mellom praksis og forskning - forskningssirkel til utvikling av kunnskap og praksis for barn sin medverknad i barnevernet* [Doktorgradsavhandling]. OsloMet - storbyuniversitetet.

Ulvik, O. S. (2015). Talking with children: Professional conversations in a participation perspective. *Qualitative Social Work, 14*(2), 193–208.

<https://doi.org/10.1177/1473325014526923>

van Bijleveld, G. G., Dedding, C. W. M. & Bunders-Aelen, J. F. G. (2015). Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review. *Child & Family Social Work, 20*(2), 129–138.

<https://doi.org/10.1111/cfs.12082>

Aadland, E. (2011). *Og eg ser på deg-: Vitenskapsteori i helse- og sosialfag* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Vedlegg 1. Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet Barns medvirkning i sakkyndige utredninger?

Dette er spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke sakkyndige eksperter sin praksis knyttet til barns medvirkning. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Studien søker etter å utforske sakkyndige sitt syn på barns medvirkning i deres arbeid med barnevernssaker, herunder vil sakkyndig utredning og rapport være aktuelle temaer å belyse. Studien er en masteroppgave gjennomført av to studenter ved Høgskulen på Vestlandet, og knytter seg til det pågående forskningsprosjektet “Expert reports as basis for decisions in Norwegian child welfare services”.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du er oppført på register for sakkyndige i barne- og familiesaker. Du er valgt ut fordi du har erfaring med sakkyndighetsarbeid i barnevernssaker.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du ønsker å delta i prosjektet vil du som deltaker bli intervjuet. Intervjuet vil ha en varighet på 30-40 minutter, og kan gjennomføres ved et fysisk møte eller over zoom/teams dersom det er å foretrekke. Personopplysninger som samles inn vil være din utdanningsbakgrunn og antall år som sakkyndig. Intervjuet vil bli tatt opp med en diktafon, og fortløpende transkribert og slettet på diktafon og direkte overført til HVL sin sikre forskningsserver SILAF.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern - hvordan vi oppbevarer og bruker dine personopplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Prosjektgruppen og veileder vil ha tilgang til personopplysninger. Ditt navn og kontaktopplysninger vil erstattes med en kode og lagres i HVL sin forskningsserver SILAF.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 07.06.2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger som er lagret på SILAF slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Høgskulen på Vestlandet ved Vibeke Samsonsen, Vibeke.Samsonsen@hvl.no. Hvis du har spørsmål til personvernombudet ved Høgskulen på Vestlandet kan du kontakte Trine.Anniken.Larse@hvl.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via: Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen,

Vibeke Samsonsen
Veileder

Carmen Dale Rong og Andrea Kilen Myhren
Studenter

Vedlegg 2. Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon:

- Hva er din utdanningsbakgrunn og hvor lenge har du jobbet som sakkyndig i barnevernssaker?
- Hvor stor del av jobben din er barnesakkyndig arbeid?

Barns deltakelse

- Hva er det første du tenker på når vi sier involvering av barn i sakkyndighetsarbeid?
  - Hva er styrkene ved barneinvolvering? Hva kan være problematisk?
- Hva legger du i barns deltakelse i din profesjonelle kontekst?
- Hvordan starter du kontakten din med barn i sakkyndige oppdrag?
  - Hvordan gjør du eventuelt barnet kjent med oppdraget ditt?
  - Er det noe forskjell ifht alder?
- Har du og barneverntjenesten diskusjoner om hvordan barn skal inkluderes?
  - Hvordan er det før utredningen starter opp?
  - Diskuterer dere utfordringer og dilemmaer underveis?
  - Får du noe hjelp og støtte til å legge til rette for at barn skal få delta på best mulig måte? Fra barneverntjenesten eller andre instanser?
- Hvilken kunnskap legger du vekt på når du skal inkludere barn?
  - Hvor har du fått denne kunnskapen fra? Erfaring, verktøy, kurs?
- Betyr barnets alder, modenhet og individuelle behov noe når du legger til rette for deltakelse?
  - Kan du fortelle litt om dette og hva du gjør for å legge til rette for deltakelse ifht dette?
- Nå har vi snakket mye om barns deltakelse, hva tenker du når vi sier barns medvirkning?
- Hva erfarer du at kan begrense barnets medvirkning i en sakkyndig utredning?
  - Har du noen gang i ettertid vurdert at du ikke har latt barn medvirke i den grad de skulle? Hva var årsaken til det? Hvorfor fikk ikke barn medvirke i stor nok grad?
- Hva synes du fungerer godt for at barn faktisk kan delta og medvirke reelt?
  - Noe du vil trekke frem som mer viktig enn andre ting?

Relasjon:

- Er det 3 mnd som stort sett er rammen for oppdraget?
- Hva tenker du om å bygge relasjon til barnet innenfor denne tidsrammen?
- Hvilken betydning tenker du at relasjon har for barns muligheter til å delta?
- Ser du dilemma ved å inkludere barn i sakkyndig arbeid?

Egen refleksjon:

- Nå har det vært veldig fokus på at barn skal delta, hva tenker du personlig om barns rett til å delta?
  - Er det passende eller ikke?
- Tror du barn forstår forskjellen på deg som sakkyndig og barneverntjenestens ansatte?
- Er det andre forhold vi ikke har vært innpå som du tenker er viktig?

Vedlegg 3. Godkjenning av Sikt

03.06.2024, 11:45

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

479757

Vurderingstype

Standard

Dato

03.01.2024

Tittel

Barns medvirkning i sakkyndig utredning

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for velferd og deltaking

Prosjektansvarlig

Vibeke Samsonsen

Student

Carmen Dale Rong og Andrea Kilen Myhren

Prosjektperiode

18.12.2023 - 07.06.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 07.06.2024.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

KOMMENTAR TIL INFORMASJONSSKRIVET

Du må oppdatere informasjonsskrivet med kontaktopplysninger til personvernombudet ved din institusjon før du deler det ut til deltakerne. Du trenger ikke laste opp den oppdaterte versjonen i meldeskjemaet.

TAUSHETSPLIKT

Forskningsdeltagerne har yrkesmessig taushetsplikt. Det er viktig at du/dere gjennomfører intervjuene og datainnsamlingen på en slik måte at det ikke registreres taushetsbelagte opplysninger. Vi anbefaler derfor at du/dere minner informantene om taushetsplikten før dere gjennomfører intervjuene.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.).

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!